

100944

RAAHE

Raahen vanha asemakaava-alue

17.8451 ha

VARK tieto 15.6.2023:

Nimi: Raahen vanha asemakaava-alue

Tyyppi: [asuinpaikat](#) [kaupungit](#);

Ajoitus: historiallinen;

Raahen kaupunki perustettiin vuonna 1649 aiemmalle markkinapaikalle. Vanha kaupunkialue on yhä vanhaa puutalovaltaista kaupunkialuetta, jolla kulttuurikerrokset ovat todennäköisesti hyvin säilyneitä. Nuorempi, ehkä noin 1940-luvulta alkaen tapahtunut rakentaminen on todennäköisesti tuhonnut osan vanhan kaupunkialueen maanalaisista kerrostumista. Kaupungin ruutuasemakaava seuraa yhä nykyisin suurimmaksi osaksi kaupunkia perustettaessa suunniteltua rakennetta.

[Kohteen tiedot Kypfi.fi-sivustolla > Arkeologiset kohteet](#)

VARK-VALINNAN PERUSTELUT

Vanhan kaupunkialueen asemaakaava seuraa yhä alkuperäistä ruutuasemakaavaa, minkä seurauksena kulttuurikerrokset ovat oletettavasti säilyneet alueen puutalovaltaisissa osissa. Kulttuurikerrokset muodostavat arvokkaan 1600- ja 1700-lukujen kaupunkielämästä kertovan tietopankin.

- + Kulttuurihistoriallinen merkittävyys:** melko merkittävä
- + Tutkimuksellinen arvo:** potentiaalia melko paljon
- + Yleisyys tai harvinaisuus:** jokseenkin yleinen tai harvinainen
- + Arkeologinen monimuotoisuus:** monimuotoisuutta on niukasti
- + Ympäristö ja maisema:** ympäristössä tai maisemassa on vieraita elementtejä tai vaurioita
- + Säilyneisyys:** melko hyvin säilynyt

Sijaitsee valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä RKY.

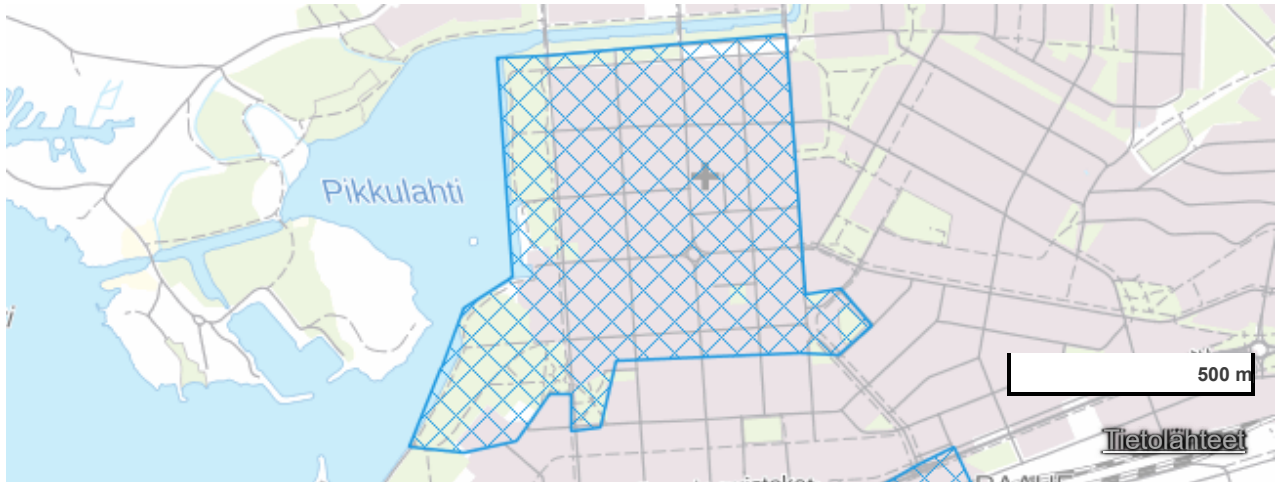

Museovirasto

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY

Raahe

Raahen Pekkatori ja ruutukaava-alueen puutalokorttelit

Kuvaus

Säännölliseen ruutukaavaan perustuvan, 1649 perustetun Raahen puutalokorttelit lukeutuvat maamme parhaiten säilyneisiin. Umpikulmainen Pekkatori on Raahen merkittävin asemakaavallinen aukio ja Suomen puukaupungeissa poikkeuksellinen.

Suurin osa kaupungin puisesta rakennuskannasta periytyy 1810 kaupunkipalon jälkeiseltä ajalta 1800-luvun alkupuolelta. Uudisrakentamista on pyritty sopeuttamaan mittakaavaltaan ja materiaaleiltaan vanhaan ympäristöön.

Pekkatorilla risteävät Brahenkatu ja Kirkkokatu. Pekkatoria reunustavat kaupungin merkittävät 1800-luvun alussa rakennetut porvaristalot. Raahelaista empireä edustavat vinkkelitalot muodostavat kaupunkirakenteellisesti tiiviin kokonaisuuden. Torin varren porvaristaloista mainittakoon Kivi-Sovio (1849), Friemanin talo (1812), Hedmansonin talo (1811), Reinin talo (1870), Langin talo (1812), Langin alakartano (1815), Fontellin talo (1813) ja Montinin talo (1811). Torin keskellä on Walter Runebergin muovaama Pietari Brahen patsas vuodelta 1888.

Raahen Rantakadun varressa on raatihuone ja kaupungin edustavimmat, mm. Soveliuksen ja Sovion, porvaristalot. Raatihuone on Anders Fredrik Granstedtin suunnittelema, rapattu hirsinen asuinrakennus (1839), joka valmistui raatihuoneeksi 1866. Rantakadun merenpuoleisella sivulla on kaupunginmuseo, joka on sijoitettu 1845 rakennettuun pakkahuoneeseen. Vuonna 1862 perustettu museo on maamme vanhin paikallismuseo.

Koulukadun päätteenä idässä on kivirakenteinen Keskuskoulu (1912). Keskuskoulu ja sen viereinen, alkujaan asuinrakennukseksi tehty puurakennus ovat arkkitehti Jac. Ahrenbergin suunnittelemaa.

Historia

Saloisten Satamalahti oli varhainen tärkeä kauppapaikka, jonka muuttamisesta kaupungiksi päätettiin 1649. Pietari Brahen perustama Raahen kaupunki sai ensimmäisen asemakaavansa, säännöllisen ruutukaavan 1650 (C. Claesson).

Porvaristalojen rakentamistavassa näkyvä Raahen vauraus perustui

laivanvarustukseen, merenkulkuun ja tervakauppaan. Raahe sai tapulikaupunkioikeudet 1791 ja siitä tuli merkittävä merenkulkukaupunki. Kaupungin rahtilaivostoon kuului 1869 peräti 58 laivaa. Purjelaivakauden päättyminen ja rautatien rakentaminen Ouluun vähensivät Raahen merkitystä kauppakaupunkina.

Ainoa 1810 kaupunkipalosta säilynyt kaksikerroksinen asuinrakennus oli 1780-luvulla rakennettu Soveliuksen talo. Kaupunkipalon jälkeen asemakaavaa uusittiin (G. Odenwall) laajentamalla kaupunkirakennetta itään ja etelään. Tällöin syntyi myös Raahen Pekkatori, umpikulmainen keskustori.

Lisätietoa

Henrik Lilius, Der Pekkatori in Raahe. Studie über einen eckverschlossenen Platz und seine Gebäudetypen. Helsinki 1967.

Stadsplanering i finska städer. Den nordiska trästaden 12. 1972.

Trästäder i Finland. Den nordiska trästaden. 1972.

Henrik Lilius, Kaupunkirakennustaide suurvalta-ajalla. Ars. Suomen taide 2. Otava 1988.

Henrik Lilius, Kaupunkirakennustaide autonomian alusta 1850-luvulle. Ars. Suomen taide 3. Otava 1989.

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Osa 2. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993.

Juhani Kostet, Cartographia urbanium Finnicae. Suomen kaupunkien kaupunkikartaografia 1600-luvulla ja 1700-luvun alussa. Monumenta Cartographica Septentrionalia. Rovaniemi 1997.

Elisa El Harouny, Olli-Pekka Riipinen, Kaija Santaholma ja Timo Tuomi, Suomalaisia puukaupunkeja. Raahe. Ympäristöministeriö. Alueidenkäytön osasto. Helsinki 1998.

Teemu Mökkönen, Raahen kaupunkiarkeologinen inventointi 2001.

Juho Rajaniemi, Kasvun kaavoitus. Tapaus Raahe 1961-1996. 2006.

Swanlungin talo, Raahe; Saaristokatu 8 B, Raahe. Britta Passoja (toim.), Viisikanta - hyvää rakennussuojelua. Oulun läänin rakennussuojelupalkinnot 1990-2005. Pohjois-Pohjanmaan kulttuuriympäristötoimikunta, Rakennustieto Oy 2008.

Pekkatori kuvattuna merelle päin. Kadun päätteenä ent. pakkahuone, nykyinen Raahen museo.

Hannu Puurunen 1973

Pekkatorin keskellä on Pietari Brahen patsas vuodelta 1888.
Wiki Loves Monuments, CC BY-SA 4.0 Mikkoau 2015

julkaisupäivämäärä 22.12.2009

Raahen lailla suojellut rakennuskohteet

Kulttuuriympäristön palveluikkuna Kyppi. *Rakennusperintö* portaali,
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_default.aspx. Ladattu 14.10.2024.

Museovirasto

KULTTUURIYMPÄRISTÖN PALVELUIKKUNA

siirry kartalle

omat tiedot

haku kohteen nimellä tai nimen osalla

hae

RAKENNUSPERINTÖ

i

kunta

Raahe

vanha kunta

maakunta

- kaikki

nimi

ajoitus

-

ajoitustarkenne

suojelu

☒ Laki rakennusperinnön suojelemisesta

☒ Asetus 480/85

☒ Kirkkolaki

☒ Laki ortodoksisesta kirkosta

☒ Rautatiesopimus 1998

Hae

Poista valinnat

[kohteet maakunnittain](#)

[kohteet vastuumuseoitain](#)

[hoitokohteet ELY-keskuksittain](#)

hakutulos: 11 kohdetta

hakueto: kunta = Raahe, Laki rakennusperinnön suojelemisesta, Rakennussuojelulaki, Asetus 480/85, Rautatiesopimus 1998, Kirkkolaki, Laki ortodoksisesta kirkosta

[näytä hakutulos kartalla, 1 paikannettua kohdetta](#)

Raahe

- Elokuvateatteri Bio Huvimylly

Rakennussuojelulaki

- Leufstadiuksen talo

Rakennussuojelulaki

- Pattijoen kirkko

Kirkkolaki

- Pramilan torppa

Rakennussuojelulaki

- Raahen asema

Rautatiesopimus 1998

- Raahen kirkko

Kirkkolaki

- Raahen seminaari

Asetus 480/85

- Saloisten tapuli

Kirkkolaki

- Soveliuksen talo

Rakennussuojelulaki

- Vihannin kirkko

Kirkkolaki

- Öörnin sotilastorppa

Rakennussuojelulaki

Huvimylly https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=203073

Leufstadius https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=201026

Soveli https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=201027

Raahen kirkko https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200656

Raahe

03. KAUPUNGINOSA

Brahenkatu
 Cortenkatu
 Elokuvateatteri Bio Huvimylly
 Entinen Lybeckerin kotiteollisuuskoulu
 Entinen Rouvasväen yhdistys ry:n lastenkoti
 Entinen Suomen Yhdys-Pankin toimitalo
 Jaakobin lähde
 Keskuskoulu
 Kirkkokellarit
 Pekkatori
 Pelastusarmeijan talo
 Raahen kirkko
 Raahen museo
 Raahen vanha paloasema
 Raatihuone
 Rantakatu ja Myhrbergin puisto
 Reiponkatu
 Ruiskuhuone ja museon varasto
 Saarela
 Saaristokatu
 Virkailijatalo

[illegible]

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

Brahenkatu
Cortenkatu
Elokuvateatteri Bio Huvimylly
Entinen Lybeckerin kotiteollisuuskoulu
Entinen Rouvasväen yhdistys ry:n lasten koti
Entinen Suomen Yhdys-Pankin toimitalo
Jaakobin lähde
Keskuskoulu
Kirkkokellarit
Pekkatori
Pelastusarmeijan talo
Raahen kirkko
Raahen museo
Raahen vanha paloasema
Raatihuone
Rantakatu ja Myhrbergin puisto
Reiponkatu
Ruiskuhuone ja museon varasto
Saarela
Saaristokatu
Virkailijatalo

Suurin osa kaupungin puisesta rakennuskannasta periytyy 1810 kaupunkipalon jälkeiseltä ajalta 1800-luvun

alkupuolelta. Uudisrakentamista on pyritty sopeuttamaan mittakaavaltaan ja materiaaleiltaan vanhaan ympäristöön.

Pekkatorilla risteävät Brahenkatu ja Kirkkokatu. Pekkatoria reunustavat kaupungin merkittävät 1800-luvun alussa rakennetut porvaristalot. Raahelaista empireä edustavat vinkkelitalot muodostavat kaupunkirakenteellisesti tiiviin kokonaisuuden. Torin varren porvaristaloista mainittakoon Kivi-Sovio (1849), Friemanin talo (1812), Hedmanssonin talo (1811), Reinin talo (1870), Langin talo (1812), Langin alakartano (1815), Fontellin talo (1813) ja Montinin talo (1811). Torin keskellä on Walter Runebergin muovaama Pietari Brahen patsas vuodelta 1888.

Raahen Rantakadun varressa on raatihuone ja kaupungin edustavimmat, mm. Soveliuksen ja Sovion, porvaristalot. Raatihuone on Anders Fredrik Granstedtin suunnittelema, rapattu hirsinen asuinrakennus (1839), joka valmistui raatihuoneeksi 1866. Rantakadun merenpuoleisella sivulla on kaupunginmuseo, joka on sijoitettu 1845 rakennettuun pakkahuoneeseen. Vuonna 1862 perustettu museo on maamme vanhin paikallismuseo.

Koulukadun pääteenä idässä on kivirakenteinen Keskuskoulu (1912). Keskuskoulu ja sen viereinen, alkujaan asuinrakennukseksi tehty puurakennus ovat arkkitehti Jac. Ahrenbergin suunnittelema.

Maakunnalliset arvot

Valtakunnallisten arvojen lisäksi alueella on maakunnallisia arvoja ja kohteita, joista vuoden 2015 päivitysinventoinnissa on nostettu esiin 1930-luvulla valmistunut elokuvateatteri Huvimylly, 1940-luvulla rakennettu paloasema sekä 1960- ja 70-lukujen täydennysrakentamista edustavat Virkailijatalo ja As Oy Brahenkatu 3.

historia:

Saloisten Satamalahti oli varhainen tärkeä kauppapaikka, jonka muuttamisesta kaupungiksi päätettiin 1649. Pietari Brahen perustama Raahen kaupunki sai ensimmäisen asemakaavansa, säännöllisen ruutukaavan 1650 (C. Claesson).

Porvaristalojen rakentamistavassa näkyvä Raahen vauraus perustui laivanvarustukseen, merenkulkuun ja tervakauppaan. Raahela sai tapulikaupunkioikeudet 1791 ja siitä tuli merkittävä merenkulku- ja kaupunkikeskus. Kaupungin rahtilaivostoon kuului 1869 peräti 58 laivaa. Purjelaivakauden päättymisen ja rautatien rakentamisen Ouluun vähensivät Raahen merkitystä kaupunkikeskuksena.

Ainoa 1810 kaupunkipalosta säilynyt kaksikerroksinen asuinrakennus oli 1780-luvulla rakennettu Soveliuksen talo. Kaupunkipalon jälkeen asemakaavaa uusittiin (G. Odenwall) laajentamalla kaupunkirakennetta itään ja etelään. Tällöin syntyi myös Raahen Pekkatori, umpikulmainen keskustori.

lähteet:

Henrik Lilius, Der Pekkatori in Raahen. Studie über einen eckverschlossenen Platz und seine Gebäudetypen. Helsinki 1967.

Stadsplanering i finska städer. Den nordiska trästaden 12. 1972.

Trästäder i Finland. Den nordiska trästaden. 1972.

Henrik Lilius, Kaupunkirakennustaide suurvalta-ajalla. Ars. Suomen taide 2. Otava 1988.

Henrik Lilius, Kaupunkirakennustaide autonomian alusta 1850-luvulle. Ars. Suomen taide 3. Otava 1989.

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Osa 2. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993.

Juhani Kostet, Cartographia urbanium Finnicarum. Suomen kaupunkien kaupunkikartaografia 1600-luvulla ja 1700-luvun alussa. Monumenta Cartographica Septentrionalia. Rovaniemi 1997.

Elisa El Harouny, Olli-Pekka Riipinen, Kaija Santaholma ja Timo Tuomi, Suomalaisia puukaupunkeja. Raahen ympäristöministeriö. Alueidenkäytön osasto. Helsinki 1998.

Teemu Mökkönen, Raahen kaupunkiarkeologinen inventointi 2001.

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1462

Juho Rajaniemi, Kasvun kaavoitus. Tapaus Raahen 1961-1996. 2006.

kohteen nimi: **Brahenkatu**
 kunta: Raahen
 kiinteistötunnus: 678-3-9901-0
 kylä/k.osa: 03. kaupunginosa
 tyyppi: liike-elämä ja kaupankäynti
 ajoitus: 1809-1863
 arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kohteen sisältämät rakennukset: Brahenkatu 1, Japissonin talo; Brahenkatu 15; Brahenkatu 17; Brahenkatu 19; Brahenkatu 21; Brahenkatu 3; Brahenkatu 4; Brahenkatu 5; Brahenkatu 8; Brahenkatu 9;

kuvaus:

Brahenkatu on Vanhan Raahen arvokkain katulila, joka on säilynyt suhteellisen ehyenä. Kadun varsilla tosin on eri ikäistä, osin toisiinsa sopimatonta rakennuskantaa.

Pekkatorin, Myhrbergin puiston ja niitä ympäröivien talojen lisäksi ovat huomattavia mm. seuraavat rakennukset:

- .1 Brahenkatu 15, nykyinen Vapaakirkko, 1800-luvun alkupuolelta peräisin oleva pystylaudoitettu klassistinen hirsirakennus.
- .2 Brahenkatu 17, ns. Patalan talo, joka on työväenopiston käytössä. Rakennus on 1800-luvun alkupuoliskolta ja ulkoasultaan empiretyylinen. Rakennuksessa on toiminut mm. Raahen seminaarin oppilaskunnan ruokala.
- .3 Brahenkatu 19, Ossian Swanljugin talo, rakennettu 1800-luvun alkupuoliskolla.
- .4 Brahenkatu 21, G. Swanljugin perikunnan talo. Korkealla kivijalalla oleva klassistinen 1800-luvun alkupuolen suuri porvaristalo. Taloon liittyy hyvin säilynyt pihapiiri talousrakennuksineen.
- .5 Brahenkatu 9, samalla tontilla Reinin kauppakartanon kanssa sijaitseva 1800-luvun loppupuolella rakennettu ja 1900-luvun alussa laajennettu ulkoasultaan uusrenessanssi-tyylinen entinen asuinrakennus, joka nykyisin on Raahen musiikkikoulu käytössä. Pihalla on v. 1811 rakennettu tiilikatteinen makasiini, jonka alla on todennäköisesti 1700-luvulta oleva holvikellari.
- .6 Brahenkatu 7, nykyisin liikerakennuksena. Kauppakadun ja Brahenkadun kulmauksessa sijaitsevan rakennuksen sisätilat on täydellisesti muutettu. Brahenkadun puoleinen entinen asuinrakennus on lähes alkuperäisessä 1800-luvun ulkoasussa. Kauppakadun puoleinen liikesiipi on ns. nikkarityylinen ainoa edustaja puu-Raahessa. Rakennus on entinen Robert Rossanderin kauppakartano.
- .7 Brahenkatu 8, alkuaan Hallbergin sittemmin Stårmin ja myöhemmin Reinilän talo, nykyisin kaupungin virastotiloina. Rakennus on vanhimmilta osiltaan tietyvästi vuodelta 1812 ja sitä on laajennettu 1800-luvun alkupuoliskolla. Rakennus on tyyppillinen 1800-luvun alun klassistinen puutalo.
- .8 Brahenkatu 5, apteekkari Mäkisen liike- ja asuintalo. Brahenkadun puoleinen siipi on 1800-luvulta ja Kauppakadun puoleinen jugend-tyylinen liikesiipi 1900-luvun alkupuolelta.
- .9 Brahenkatu 6, entisen Raahen Osuuskaupan myymälä liike- ja asuintalot, jotka ovat nyt huonekaluliikkeenä. Rakennukset ovat 1800-luvun alkupuoliskolta, mutta niihin on tehty aukkomuutoksia ja vuoraustapaa on muutettu.
- .10 Brahenkatu 3, Mattilan ja Sinetän asuin- ja liiketalo, joka on pääosin 1800-luvun alkupuoliskolta ja liikehuoneisto 1800-luvun loppupuoliskolta.
- .11 Brahenkatu 1, Japissonin talo, joka sijaitsee kulmatontin sisäosassa pääty Brahenkadulle päin, on 1800-luvun alkupuoliskolta mutta tämän vuosisadan alussa muutettu ulkoasultaan rikasta jugend-tyyliä nouttaen. Myös sisätiloissa on nähtävissä jugend-piirteitä.

arviointi:

MRKY2015: Ht,R,H,M,S,I

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 2, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Cortenkatu**
kunta: Raahen
kiinteistötunnus: 678-2-9901-0
kylä/k.osa: 02. kaupunginosa
tyyppi: liike-elämä ja kaupankäynti
ajoitus: 1809-1863
arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kohteen sisältämät rakennukset: Cortenkatu 13, Kirkkokatu 15; Cortenkatu 14, Kirkkokatu 13; Cortenkatu 7, Kauppakatu 23;

kuvaus:

Cortenkadun katutila on 1970-luvun alussa rakennetun Kauppa- ja Cortenkadun kulmaukseen sijoittuvat uudisrakennuksen takia osittain rikkoutunut, mutta pääosiltaan katu on edelleen Vanhalle Raahelle ominaisessa 1800-luvun asussa. Cortenkatu päättyy kirkon aukioon, johon liittyy myös ns. Himangan talon etupuutarha puistikkoina.

Cortenkadun rakennuksista mainittakoon:

.1 Cortenkatu 9, Kauppakatu 23, entinen Oinosen asuin- ja liiketalo, joka nykyisin on asuintalona. Rakennus on vanhimpia säilyneitä puutaloja Raahen vanhassa kaupungissa, ajalta ennen Raahen paloa. Rakennus on vuorattu kauniisti pystyrimavuorauksella, joka päättyy puolipyöreään muotoon sahattuun koristelistaan, friisiosana on vaakalaudoitettu. Ikkunat on myöhemmin muutettu T-ikkunoiksi.

.2 Entinen Himangan talo, Cortenkatu 13, Kirkkokatu 15, on 1800-luvun alkupuoliskolta. Se on ainakin kahdessa osassa rakennettu pohjakaavaltaan L-muotoinen empirerakennus. Cortenkadun puoleinen pieni porttirakennus on purettu 1980-luvulla. Tontti on edelleen lähes ympärirakennettu. Pihassa on myös erillinen kellarirakennus 1800-luvulta. Tonttiin liittyy aidattu etupuutarha kirkon aukion puolella.

.3 Entinen vanhan apteekin talo Cortenkatu 14, Kirkkokatu 13. Talon Cortenkadun puoleinen siipi on 1700-luvun loppupuolelta ja Kirkkokadun puoleinen siipi on rakennettu 1800-luvun alkupuoliskolla tiettävästi kahdessa osassa. Rakennuksessa on toiminut mm. Raahen ensimmäinen apteekki. Nykyisin talossa on asuinhuoneistoja.

arviointi:

MRKY2015: Ht,R,H,M,I

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 2, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Elokuvateatteri Bio Huvimylly**

kunta: Raasepori

kiinteistötunnus: 678-3-9-12

kylä/k.osa: 03. kaupunginosa

tyyppi: kulttuuri

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: 1937

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Harvinainen esimerkki maaseutukeskuksen 1930-luvun elokuvateatterista. Bio Huvimyllyn rakennustyöt aloitettiin 1936 ja rakennus valmistui keväällä 1937. Piirustukset laati K. Eestilä 1936, ja rakennus vastaa Kinolehdeissä 1930-luvulla maaseudulle suositeltua elokuvateatterityyppiä. Eteisaulan ja lämpiön kautta mennään teatteriin, ja salin takaosassa on aitioiden ja kaareva parvi. Rakennus on sekä ulkoa että sisältä säilynyt lähes alkuperäisenä. Sivuseiniin on myöhemmin lisätty akustiset levyt, ja penkit uusittiin 2000-luvun alussa.

arviointi:

MRKY2015: Ht,R,H,I,T

lähteet:

http://www.rakennusperinto.fi/news/Uutiset_2010/fi_FI/biohuvimylly

kohteen nimi: **Entinen Lybeckerin kotiteollisuuskoulu**

kunta: Raasepori

kiinteistötunnus: 678-5-519-32

kylä/k.osa: 05. kaupunginosa

tyyppi: opetus ja koulutus

ajoitus: 1809-1863

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Köydenpunoja J. P. Westerbergin 1800-luvun alkupuolella rakennuttama puutalo, jonka Sofia Franzen ja Helena Bergblom lahjoittivat Raaseporin ensimmäiseksi tyttöjen "skouluksi" vuonna 1843. Tyttöjen koulu muuttui kotiteollisuuskouluksi, joka toimi rakennuksessa 1980-luvun alkuun saakka. Sen jälkeen rakennus on ollut mm. käsityöläistalona.

historia:

Sofia Lybecker oli saanut äidinperintönään suuren rahamäärän ja halusi sen turvin perustaa Raaseporin tyttökoulun. Leskeksi jäänyt isä ei kuitenkaan ollut suojele ajatukselle, eikä 26-vuotiaalla naisella ollut 1800-luvun alkupuoliskolla mahdollisuus päättää omaisuutensa käytöstä. Jo huolestuttavasti vanhan piian ikää lähestyvä Sofia oli kuitenkin määrätietoinen ja asetti sulhaselleen vapaaherra Georg Henrik Lybeckerille naimisiinmenon ehdoksi tyttökoulun perustamisen, sillä vaimon rahavarat siirtyivät avioliiton myötä aviomiehen päätäntävaltaan. Georg Henrikin ja Sofian hääpäivänä vuonna 1843 kirjoitettiin alle koulun lahjoitus- ja perustamiskirja.

Lybeckerin tyttökoulu aloitti toimintansa vuonna 1844 vuokratiloissa, joissa annettiin opetusta vähävaraisille tytöille. Sofia itse kuoli synnyttäessään neljättä lastaan vuonna 1847. Tyttökoulu siirtyi vuonna 1859 Sofian sisaren, Helene Bergblomin ja miehensä ostamaan kouluun, jonka he lahjoittivat tyttökoululle. Reiponkadun rakennus on edelleen Lybeckerin koulun käytössä. Kansakoulutoiminnan alettua Raaseporissa Lybeckerin tyttökoulu jatkaa toimintaansa käsityökouluna.

arviointi:

MRKY2015: R,H

lähteet:

<http://edu.raasepori.fi/yhdistykset/matkailuoppaat/sofia.html> (lähde tarkistettu 19.8.2014)

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 2, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Entinen Rouvasväen yhdistys ry:n lastenkoti**

kunta: Raahе

kiinteistötunnus: 687-5-20-43

kylä/k.osa: 05. kaupunginosa

tyyppi: liike-elämä ja kaupankäynti

ajoitus: 1809-1863

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

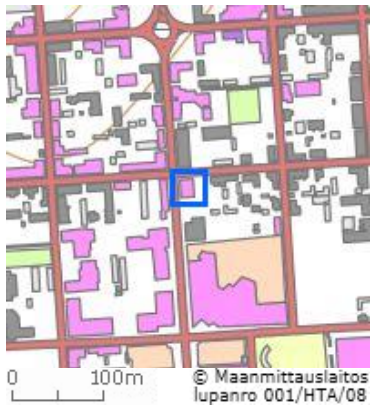
Keskuskoulun aukion reunalla sijaitseva, maalarimestari P. Holmqvistin Rouvasväen yhdistys ry:lle 1800-luvulla lastenkodiksi lahjoittama kaupunkitalo. 1982-1994 talossa toimi kaupunkilehti Raahelaisen toimitus ja paino.

arviointi:

MRKY2015: R,H

lähteet:

Raahen kaupungin inventointi: Kaupunginosa 5 keskustakorttelit 17, 18, 20

kohteen nimi: **Entinen Suomen Yhdys-Pankin toimitalo**

kunta: Raahe

kiinteistötunnus: 678-5-519-35

kylä/k.osa: 05. kaupunginosa

tyyppi: liike-elämä ja kaupankäynti

ajoitus: 1864-1917

ajoitusselite: 1915

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

1915 valmistunut, arkkitehti Valter Thomén suunnittelema Suomen Yhdys-Pankin Raahen tiilirakenteinen konttori. Rakennuksessa on sekä klassistisia että eräitä jugend-piirteitä.

arviointi:

MRKY2015: R,H

lähteet:

http://www.raahe.info/kirkkokatu.20/Tiina_Merisalo_o_s_Lehdon_pro_gradu.html (16.12.2014)

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 2, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Jaakobin lähde**
kunta: Raahen
kiinteistötunnus: 678-1-3-26
kylä/k.osa: 01. kaupunginosa
tyyppi: tekninen huolto
ajoitus: 1918-1944
arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Reiponkadun päässä Vanhan Raahen pohjoislaidalla sijaitseva vanha kaivo, jota suojaa koristeellinen puurakennelma.

arviointi:

MRKY2015: H

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 2, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Keskuskoulu**
 kunta: Raahen
 kiinteistötunnus: 678-15-55-7
 kylä/k.osa: 15. kaupunginosa
 tyyppi: opetus ja koulutus
 ajoitus: 1864-1917
 ajoitusselite: 1912
 arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Jac Ahrenbergin suunnittelema 1900-luvun alun koulurakennus, jossa luokkahuoneet ryhmittyvät keskushallin ympärille. Ahrenberg yhdisti rakennuksessa useita tyyliaiheita taitavasti. Ranskalaisvaikutteisia uusrenesanssi-aihteita näkyy kattomuodossa, pääsisäänkäynnin kaari-aiheessa ja julkisivun ikkunasommitelmissa. Klassismia edustavat pääsisäänkäynnin päätykolmio-aihe ja ensimmäisen kerroksen doorilaiset ja toisen kerroksen joonilaiset pylväät. Ripaus jugendia on nähtävissä mm. porrashuoneen kaidesommitelmissa.

Koulukorttelin Asemakadun puoleinen niin ikään Jac Ahrenbergin piirtämä puurakennus on alkujaan suunniteltu asunnoiksi. Vuoden 1988 korjauksen siinä on ollut musiikkikoulun tiloja.

historia:

Raahen keskuskoulu on rakennettu vuonna 1912 arkkitehti Johan Jac Ahrenbergin suunnitelman mukaan. Rakennuksessa toimivat aluksi keskikoulu ja yksityiset jatkuoluokat, jotka yhdistyivät 1952 Raahen yhteislyseoksi. Sota-aikana koulurakennus oli sotasaairaalan käytössä. Vuodesta 1958 rakennuksesta tuli keskuskansakoulu, jossa on toiminut myös kansalaiskoulu ja apukoulu. Raahessa siirryttiin vuonna 1974 peruskouluun, jonka jälkeen koulu on ollut peruskoulun ala-aste. Vuoden 1988 saneerauksen jälkeen koulun tilat ovat olleet myös musiikkikoulun käytössä.

Jac Ahrenberg suunnittelema edusti 1900-luvun alun modernia koulurakennusta, jossa luokkahuoneet ryhmittyvät keskushallin ympärille. Ahrenberg yhdisti rakennuksessa useita tyyliaiheita taitavasti. Ranskalaisvaikutteisia uusrenesanssi-aihteita näkyy kattomuodossa, pääsisäänkäynnin kaari-aiheessa ja julkisivun ikkunasommitelmissa. Klassismia edustavat pääsisäänkäynnin päätykolmio-aihe ja ensimmäisen kerroksen doorilaiset ja toisen kerroksen joonilaiset pylväät. Ripaus jugendia on nähtävissä mm. porrashuoneen kaidesommitelmissa.

Koulurakennus saneerattiin vuonna 1987-1988. Arkkitehtitoimisto Klemolan tekemä suunnitelma perustuu tyylihistorialliseen restaurointiin samalla kun opetustilat on modernisoitu. Koulun alakerran juhlasali ja toisen kerroksen kamarimusiikkisali ovat runsaassa käytössä musiikkikoulun ja kaupungin kulttuuritiloina.

arviointi:

MRKY2015: R,H,T,I

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 2, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Kirkkokellarit**
kunta: Raahen
kiinteistötunnus: 678-2-7-49
kylä/k.osa: 02. kaupunginosa
tyyppi: liike-elämä ja kaupankäynti
ajoitus: 1722-1808
arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Kirkonmäen itärinteeseen kaivettujen ja holvattujen kellareiden ryhmä, joka on alun perin ajalta ennen vuoden 1810 paloa. Kirkkokellarit ovat alkuaan raahelaisten kauppiaiden varastokellareita.

Kirkkokellarit ja niiden taakse levittäytyvä pienipiirteinen vanha puutaloasutus Reiponkadun ja Saaristokadun varrella luovat raahelaisittain harvinaisen näkymän.

arviointi:

MRKY2015: Ht

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 2, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Pekkatori**
 kunta: Raahen
 kiinteistötunnus:
 kylä/k.osa: 03. kaupunginosa
 tyyppi: puistot
 ajoitus: 1809-1863
 arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kohteen sisältämät rakennukset: Brahenkatu 11, Kirkkokatu 21; Fellman, Brahenkatu 9; Frieman, Kirkkokatu 14; Hansa (Kivi-Sovio), Brahenkatu 13; Kirkkokatu 12, Fontellin talo; Kirkkokatu 19, Langin alakartano; Lang, Brahenkatu 10; Montin, Brahenkatu 12;

kuvaus:

Raahen vuoden 1810 palon jälkeen tehdyssä Gustav Odenwallin asemakaavassa, joka pohjautui Claes Claessonin laatimaan vuoden 1650 renessanssihenkiseen ruutuasemakaavaan, uusi Isotori oli tärkein kaupunkirakenteellinen uudistus. Tori rakennettiin nopeasti palon jälkeen uudelleen yhtä tonttia lukuun ottamatta. Näin toria reunustaa sangen yhtenäinen ja rakennushistoriallisesti merkittävä rakennuskanta. Torin kulmiin on istutettu pienet puistot. Torin keskelle on sijoitettu Pietari Brahen patsas, joka on Walter Runebergin vuonna 1888 tekemä ensimmäinen valos Turkuun tilatusta Brahen patsaasta.

Pekkatorin ympäristön rakennuskanta kuuluu Raahen rakennustaiteellisesti arvokkaimpiin kokonaisuuksiin. Pekkatori on Vanhan Raahen ydin, sen ympäristöllisesti ja rakennus- sekä kaavahistoriallisesti arvokkain aukio.

Pekkatorin rakennuksista mainittakoon:

- .1 Brahenkatu 13, "kivi-Sovio", vuodelta 1849, kaksikerroksinen hirsirakennus, jota rapatun ulkoasun vuoksi on alettu kutsua kivi-Sovioksi. Rakennuksessa toimii nykyisin Raahen työväenopisto. (A)
- .2 Kirkkokatu 14, hirsinen, entinen raatimies ja kauppias Johan Friemanin talo vuodelta 1812 torin ja Kirkkokadun kulmassa. Talossa on sittemmin toiminut mm. kansakoulu ja kaupunginkirjasto. Nykyisin talon on virastotalona. Talo on aiemmin ollut rapattu, mutta virheellisen maalauksen takia rappaus vahingoittui 1960- ja 1970-luvulla ja vuonna 1986 rakennus verhoitiin klassististyyllisellä vaakalautavuorauksella. (C)
- .3 Kirkkokatu 21, Hedmanssonin talo sijaitsee samalla tontilla Reinin kauppakartanon kanssa Kirkkokadun varrella. Talo on rakennettu v. 1811 ja se on säilynyt 1800-luvun alkupuolen asussa. (A)
- .4 Brahenkatu 11, Kirkkokatu 21, entinen Reinin kauppakartano on rakennettu viimeisenä Pekkatorin rakennuksista, v. 1870, Odenwallin v. 1810 kaavassa raatihuoneelle varatulle tontille. Kiinteistössä on toiminut mm. Raahen Seudun Osuuskupan päämyymälä. Nykyisin päärakennus on vuokrattu Raahen ammatilliselle oppilaitokselle. Rakennuksessa on suoritettu 1980-luvulla ulkoasun entistämistöitä palauttamalla ikkunoita alkuperäiseen kokoon ja asuun. (A)
- .5 Brahenkatu 10, Kirkkokatu 19, Langin kauppakartano, jonka varsinainen päärakennus on vuodelta 1812. Päärakennukseen on tehty julkisivumuutoksia lääninarkkitehti Johan Oldenburgin suunnitelmien mukaisesti 1850-luvulla. Rakennuksessa toimii nykyisin kaupungin virastoja. (A)
- .6 Langin alakartano Kirkkokatu 19:ssä on rakennettu vuonna 1815. Taloon on sittemmin sisustettu liikehuoneisto. (B)
- .7 Fontellin talo, Kirkkokatu 12, on edelleen asuintalona. Rakennus on vuodelta 1813. Siihen on tehty 1900-luvun puolivälin tienoilla julkisivukorjauksia, mm. vaakalautavuorauksella on uusittu alkuperäistä kapeammalla laudoituksella ja ikkunajako on muutettu kuusiruutuisesta T-ikkunaksi. (B)
- .8 Montin talo, Brahenkatu 12, Kirkkokatu 12, vuodelta 1811, rapattu hirsirakennus, joka poikkeaa Pekkatorin muista ympäristörakennuksista mansardikattonsa takia. Ulkoasunsa yksityiskohtien ja kattonsa ansiosta rakennus muistuttaa kustavilaistyylistä kivirakennusta. Brahenkadun puoleinen varastosiipi, josta sittemmin on tehty asuin- ja liikehuoneisto, on pysty-laudoitettu. (B)

arviointi:

MRKY2015: Ht,R,H,T,I

kohteen nimi: **Pelastusarmeijan talo**

kunta: Raahе

kiinteistötunnus: 678-5-18-19

kylä/k.osa: 05. kaupunginosa

tyyppi: kulttuuri

ajoitus: 1864-1917

ajoitusselite: 1913

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Pelastusarmeijan kokoontumis- ta toimitilaksi 1913 valmistunut hirsinen jugendrakennus. 1980-luvun alussa pelastusarmeija alkoi pitää rakennuksessa kirpputorimyymälää. Nykyään rakennuksessa toimii Pekkateatteri.

historia:

Paikalla ollut, leski Maria Friemanin talo, huutokaupattiin 24.1.1913 Osakeyhtiö Immanuelille eli Pelastusarmeijalle. Pelastusarmeija purki talon ja rakensi paikalle samana vuonna kokoontumistiloiksi tarkoitetun suuren rakennuksen.

arviointi:

MRKY2015: R,H,I

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 2, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

Raahen kaupungin rakennusinventointi: Kaupunginosa 5 keskustakorttelit 17, 18, 20

kohteen nimi: **Raahen kirkko**
kunta: Raahen
kiinteistötunnus: 678-2-7-45
kylä/k.osa: 02. kaupunginosa
tyyppi: uskonnon harjoittaminen
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: 1912
arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Raahen kaupunkisiluetta hallitseva, arkkitehti Josef Stenbäckin suunnittelema ja 1909-1912 pääosin Raahen rantojen ja saarten graniitista rakennettu tornillinen pitkäkirkko, jossa on runsaasti 1900-luvun alun kansallisromanttisia piirteitä. Ympäriällä on vanha kirkkotarha hautausmuistomerkkeineen ja holvikellareineen.

historia:

Raahen kirkko on valmistunut vuonna 1912. Aikaisemmin paikalla sijaitsi vuonna 1653 rakennettu puukirkko, joka tuhoutui tulipalossa vuonna 1908. Kirkko on rakennettu graniittikivistä ja kirkon ulkoasu edustaa kansallisromantiikkaa sekä jugendia. Graniitti on suurimmaksi osaksi louhittu Raahen saarista. Läntisen kellotornin korkeus on 56 metriä.

Kirkon alttaritaulun on maalannut Eero Järnefelt. Kattokruunut ja lampetit on taottu raahelaisiin voimin, A. F. westmanin takomossa. Raahen kirkko on peruskorjattu vuonna 2012-2013, jolloin urut on uusittu. Peruskorjauksen lähtökohtana oli kirkon palauttaminen alkuperäiseen asuunsa muun muassa värimaailmaltaan. Kirkon vihki uudelleen käyttöön peruskorjauksen jälkeen piispa Samuel Salmi maaliskuussa 2012. Samalla vietettiin kirkon 100-vuotisjuhlaa.

arviointi:

MRKY2015: Ht,R,H,M,S,I

lähteet:

<http://www.raahenseurakunta.fi/toimitilat/kirkot/raahen-kirkko/> (Lähde tarkistettu 19.8.2014)

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 2, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Raatihuone**
 kunta: Raahen
 kiinteistötunnus: 678-5-517-10
 kylä/k.osa: 05. kaupunginosa
 tyyppi: hallinto
 ajoitus: 1809-1863
 ajoitusselite: 1839
 arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Empirearkkitehti Anders Fredrik Granstedtin suunnittelema, hirsirakenteinen ja rapattu kaupunkitalo vuodelta 1939. Kaupunki osti 1862 puolivalmiin rakennuksen Brunowin perikunnalta raatihuoneeksi.

Rakennuksen sisätiloissa on tehty muutoksia vuosikymmenten saatossa, mutta sen ulkoasu on lähes alkuperäisten suunnitelmien mukainen.

arviointi:

MRKY2015: R,H

lähteet:

Raahen kaupungin inventointi: Kaupunginosa 5 keskustakorttelit 17, 18, 20

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 2. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993, julkaisu A:116

kohteen nimi: **Rantakatu ja Myhrbergin puisto**

kunta: Raahen

kiinteistötunnus: 678-3-9903-0

kylä/k.osa: 03. kaupunginosa

tyyppi: puistot

ajotus: 1618-1721

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kohteen sisältämät rakennukset: Freytagin talo, Rantakatu 38; Leufstadiuksen talo, Rantakatu 31, Cortenkatu 1; Reinilän talo, Rantakatu 40; Soveliuksen talo, Rantakatu 26; Sovion talo, Brahenkatu 2;

kuvaus:

Rantakatu on Raahen edustavimpia rakennuksia sisältävä Raahen merijulkisivu, johon liittyy puistoaukio Brahenkadun ja Rantakadun kulmassa. Tällä paikalla oli Claessonin vuoden 1650 asemakaavassa kaupungin ensimmäinen tori ja sen takana ensimmäinen raatihuone. Kaupungin palon jälkeen, kun uusi isompi tori eli Pekkatori oli päätetty rakentaa, pienennettiin tätä ensimmäistä toria ja siitä tuli vähitellen puistikko. (Ks. kohde n:o 1). (C)

Myhrbergin puiston ympäristön rakennuksiin kuuluvat:

- .1 Rantakatu 26, Soveliuksen talo, Raahen vanhin palossa säilynyt rakennus. Kaksikerroksinen talo, jossa on karoliininen pohjakaava, on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan. Palovakuutuskirjan tietojen mukaan rakennus on valmistunut 1780-luvun alussa. Päärakennuksen vieressä Rantakadulla on asuinrakennus, joka on yhdistetty v. 1780 rakennetusta makasiinista ja v. 1811 valmistuneesta ns. alaköökistä v. 1914. Rakennuksessa oletetaan olevan osia 1600-luvulta. Rakennus on vuorattu 1900-luvun jugend-tyyliin. Talot ovat Soveliuksen apurahasto – Sovelius understödfonden – säätiön omistuksessa ja nykyisin Raahen museon käytössä. Rakennukset on suojeltu valtioneuvoston päätöksellä 22.10.1987. (A/vk)
- .2 Brahenkatu 2, Henrik Sovion talo, joka nykyisin on Raahen kaupungin omistuksessa. Päärakennus on vuodelta 1812. Lisäksi samalla tontilla Myhrbergin puiston varrella sijaitsee kaksikerroksinen makasiinirakennus, jonka alakerta on joko vanhan raatihuoneen tai torilla sijainneen vartiotuvan kivistä osaa Raahen paloa edeltävältä ajalta. Tontin rakennukset muodostavat umpipiikan 1800-luvun tupa. (A)
- .3 Rantakatu 28, Freytagin talo, jonka Brahenkadun puoleinen siipi tiettävästi 1900-luvun alusta. (A)

Muita Rantakadun huomattavia rakennuksia ovat:

- .4 Rantakatu 30, Reinilän talo, puhtaslinjainen klassistinen puurakennus on rakennettu vuonna 1810. (A)
- .5 Leufstadiuksen talo, Rantakatu 22, Cortenkatu 1 on suojeltu valtioneuvoston päätöksellä 23.2.1984. Talon päärakennus on vanhimmilta osin vuodelta 1804. Cortenkadun puoleinen päärakennukseen liittyvä siipirakennus on vuodelta 1844 ja lisäksi Cortenkadun varrella on erillinen asuinrakennus vuodelta 1830, jonka länsipääty (tupa) lienee 1600-luvulta. Rakennuksessa toimii 1800-luvun puolivälistä lähtien tupakkatehdas. – Tontilla on myös hirsinen aittarakennus vuodelta 1798, pihaa ympäröivät ulkorakennukset ovat 1800-luvun alkupuolelta. Rakennukset ovat tyhjillään. (A/vk)

Lähde: Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 2, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

arviointi:

MRKY2015: Ht,R,H,M

kohteen nimi: **Reiponkatu**
 kunta: Raahen
 kiinteistötunnus:
 kylä/k.osa: 02. kaupunginosa
 tyyppi: käsi- ja pienteollisuus
 ajoitus: 1809-1863
 arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Pääosin 1800-luvun alkupuolella merimiesten perheiden taloista pienipiirteisesti rakentunut Reiponkatu on hyvin säilynyt kokonaisuus Raahen vanhan ruutukaava-alueen sisällä. Lännessä kohoava kirkonmäki luo katutilaan intiimin tunnelman ja mäen rinteelle kohoavista piharakennuksista syntyy viehättävät kattonäkymät.

arviointi:

MRKY2015: R,H,M

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 2, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Saarela**
 kunta: Raahе
 kiinteistötunnus: 678-5-20-42 (1)
 kylä/k.osa: 05. kaupunginosa
 tyyppi: asuinrakentaminen
 ajoitus: 1864-1917
 arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kohteen sisältämät rakennukset: asuinrakennus; harrastustila; sauna;

kuvaus:

Kaupunkikuvallisesti tärkeä 1800-luvun loppupuolen merimiesperheen kaupunkitalo.

historia:

Tontti on ollut jaettuna kahteen osaan niin, että suurempi on kaksi kolmannesta ja pienempi yhden kolmanneksen koko tontin pinta-alasta.

Suuremman osan tontista ja talon on omistanut rouva Elisabeth Helander. Talon on ostanut 27.3.1901 maalarі Karl Evert Kronqvist ja 15.5.1907 henkikirjuri Viktor Mikael Pitkänen, joiden perikunta on myynyt talon 1.6.1955 Laina, Maija-Liisa, Juhani, Sisko Eliisa ja Sirkka Annikka Kauppilalle sekä Heikki Olavi Salkovuolle. 13.2.1957 Juhani ja Aino Kauppila ovat tehneen vaihtokaupan Laina Kauppilan kanssa osuudetaan taloon ja tonttiin. 4.9.1961 talon on ostanut kauppias Aappo Pirkola vaimonsa Aune Elviiran kanssa, 21.8.1975 Veikko ja Helena Saarela ja 28.12.1998 Jaakko Ilmari ja Nina Maritta Saarela.

Pienemmän osan tontista ja talon on omistanut merimies Anders Åker, joka on sen perinnöksi jättänyt tyttärelleen merimiehen leski Helena Marjaniemelle. Talon on ostanut 15.12.1903 merimies Karl Åker sisarensa Helena Marjaniemen perillisiltä ja 24.9.1919 työmies Kaarlo (Kalle) Haapakangas. 24.11.1952 Kaarlo ja Maria Haapakangas ja Aino Saarilahti ovat myyneet talon Alli ja Juhani Hovilalle. 1.6.2001 talon on ostanut Markku Suhonen vaimonsa Eilan kanssa. Eila Suhonen (e Haapakangas) on Kalle Haapakankaan lapsenlapsi.

Vuonna 1911 on Saarelan päärakennusta laajennettu Koulukadun puolelta kahdella kamarilla, joihin on rakennettu myös tulisijat. Laajennus on tuonut Koulukadun puoleiseen julkisivuun kaksi uutta ikkunaa.

Vuonna 1961 on Saarelan talon silloinen omistaja, kauppias Aappo Pirkola, suunnitellut Reiponkadun puolelle suurta myymäläsiipeä. Suunnitelma on jostakin syystä jäänyt kuitenkin toteutumatta.

arviointi:

MRKY2015: R,H,M

lähteet:

Raahen Kaupungin tontti- ja maakirja vuodelta 1887.
 Raahen Kaupungin rakennusvalvonnan mikrofilmiarkisto.
 Raahen Kaupungin arkisto.
 Käräjäoikeuden lainhuutorekisteri.

kohteen nimi: **Saaristokatu**
kunta: Raasepori
kiinteistötunnus: 678-1-, 676-2-
kylä/k.osa: 01. kaupunginosa
tyyppi: liike-elämä ja kaupankäynti
ajoitus: 1809-1863
arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Saaristokatu on pääasiassa merimiesten perheilleen 1800-luvulla rakentamista taloista muodostunut pienipiirteinen katutila. Kadun eteläpuolella kohoaa kirkonmäki, jolle aukeaa rinnenäkymiä talojen porttikongeista.

arviointi:

MRKY2015: R,H,M

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 2, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Virkailijatalo**
 kunta: Raasepori
 kiinteistötunnus: 678-5-17-2
 kylä/k.osa: 05. kaupunginosa
 tyyppi: hallinto
 ajoitus: 1945-1974
 ajoitusselite: 1962
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Virkailijatalo on harmoninen esimerkki 1960-lukulaisesta yrityksestä sopeuttaa sen ajan moderni rakennus historialliseen kaupunkimiljööseen. Talon on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Savolainen & Torvikoski. Kaksikerroksisen talon nauhaikkunat korostavat rakennuksen horisontaalia muotoa. Rakennuksessa on aumakatto.

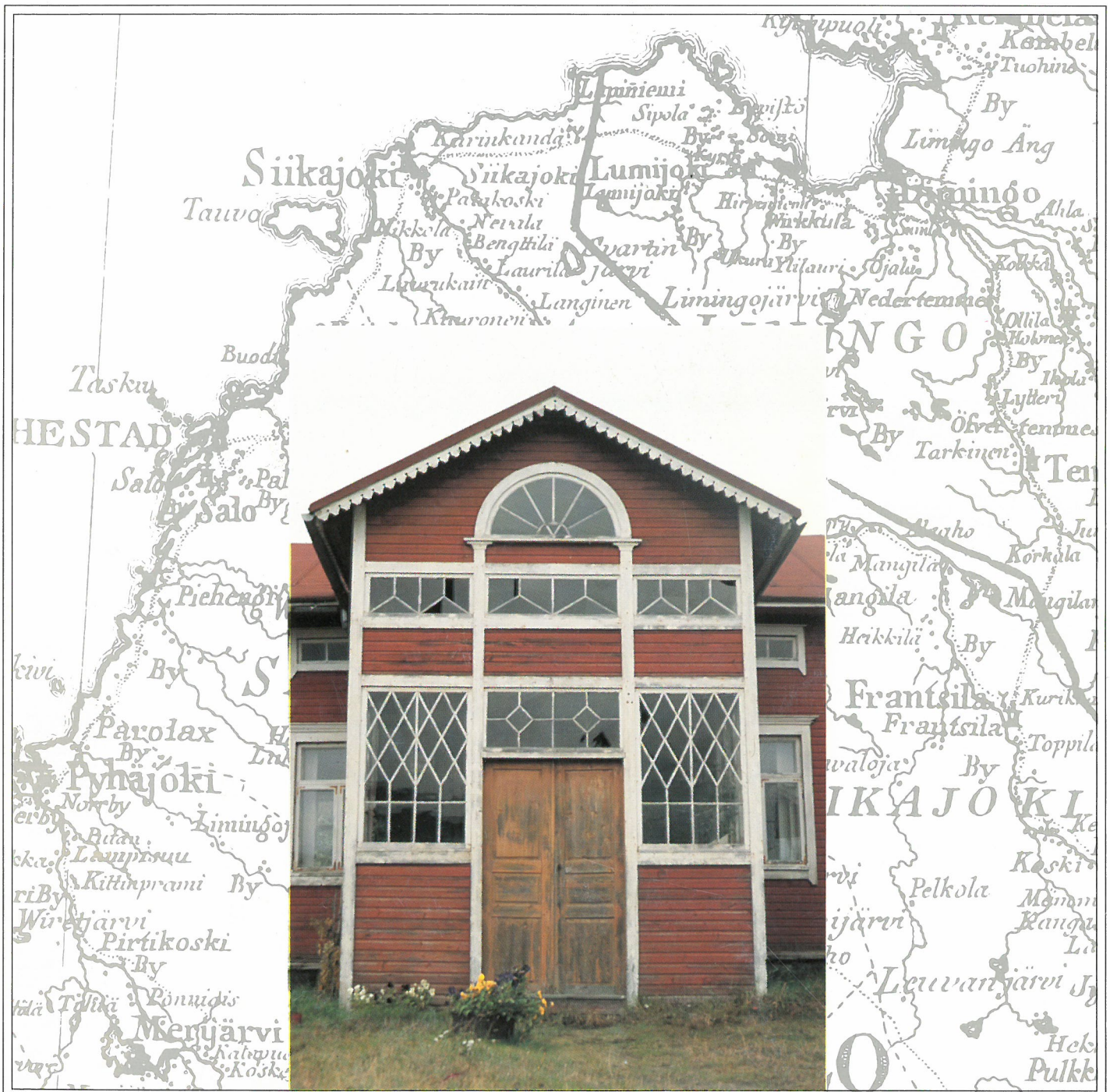
arviointi:

MRKY2015: R

POHJOIS-POHJANMAAN KULTTUURIHISTORIAALLISESTI MERKITTÄVÄT KOHTEET

2

LAKEUS
SIIKALATVA
RAAHEN SEUTUKUNTA

Kansi: Sippalan kuisti, Raahе.
Karttapohjana Oulun läänin kartta vuodelta 1798.
Takakansi: Rantala, Pyhäjoki.

Alkusanat

Rakennetun ympäristön vaaliminen on noussut keskeiseksi lähtökohdaksi nykyisessä rakennuslainsäädännössä. Toisaalta kuntien ja alueiden omaleimaisten piirteiden esille tuominen on tullut tärkeäksi markkinointitekijäksi. Kattavan ja ajan tasalla olevan rakennusperinteen inventoinnin merkitys on siten kasvanut.

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurimaisemat ja arvokkaat rakennetut ympäristöt ovat syntyneet pitkän ajan kuluessa. Rakennusten alkuperäisen käytön jatkuminen on usein turvannut ympäristön säilymisen eheänä. Toisaalta viime vuosikymmeninä vanha rakennuskanta on ollut voimakkaiden muutospaineiden alaisena. Rakennuksia on purettu tehokkaamman rakentamisen tieltä, muutettu vähäarvoisempaan käyttöön tai niiden on annettu rappeutua. Seutusuunnittelun ja kuntien kaavoituksen keskeinen tehtävä on maankäytön muutosten ohjaaminen siten, että olemassa olevan rakennuskannan tarjoamat mahdollisuudet hyödynnetään ja että uusi rakentaminen ja vanha ympäristö muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden.

Rakennettu ympäristö tulisi nähdä useiden sukupolvien työstä syntyneenä merkittävänä maakunnallisena voimavarana, jonka tarkoituksenmukaista käyttöä tulee edistää. Rakennusten omistajien omasta tahdosta tapahtuva säilyttäminen ja jatkuva kunnossapito on tehokkaammin vaikuttavaa rakennussuojelua kuin hallinnolliset suojelumääräykset. Rakennusten säilymistä, hoitoa ja korjausrakentamista tulisikin edistää kehittämällä taloudellisen tuen muotoja (esim. verotusjärjestelyt) sekä asiantuntevaa neuvontaa ja suunnittelua.

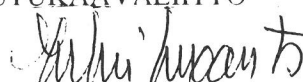
Nyt julkaistavan Pohjois-Pohjanmaan rakennusperinteen ja kulttuuriympäristöjen inventoinnin ensisijaisena tavoitteena on toimia ympäristösuunnittelun ja kaavoituksen tietoaaineistona. Sen ohella luettelon tarkoitus on herättää alueen asukkaissa kiinnostusta kotiseutunsa ympäristöä ja perinteitä kohtaan. Samalla se voi palvella opetuksen ja kulttuurimatkailun tarpeita.

Selvityksen tekijöinä ovat toimineet arkkitehti Anneli Salmela ja seutukaava-arkkitehti Olli Eskelinen seutukaavaliitosta sekä työn alkuvaiheessa konsulttina tekn.lis. Jorma Huusko. Työtä on valvonut seurantaryhmä, jossa on ollut edustajat museovirastosta, Oulun lääninhallituksesta, Pohjois-Pohjanmaan museosta ja seutukaavaliitosta. Inventointityöhön on osallistunut lisäksi laaja paikallista asiantuntemusta edustava joukko, ja saatujen lausuntojen perusteella kohdeluettelo vastaa myös kuntien näkemyksiä alueen rakennusperinne- ja kulttuurimaisema-arvoista. Seutukaavaliitto kiittää kaikkia selvityksen tekemiseen osallistuneita ja toivoo, että tämä julkaisu osaltaan edistää pohjoispohjalaisen rakennuskulttuurin hoitoa ja rakennusperinteen vaalimista.

Oulussa maaliskuulla 1993

POHJOIS-POHJANMAAN SEUTUKAAVALIITTO

Liittohallituksen puheenjohtaja

Erkki Suvanto

Seutusuunnittelu-
päälikkö

Jaakko Ravaska

Pohjois-Pohjanmaan rakennusperinteen inventointi

Inventoinnin lähtökohdat ja tavoitteet

Pohjois-Pohjanmaan alueella on seutukaavaliiton v. 1978 julkaistu luettelo kulttuurihistoriallisesti merkittävistä kohteista toiminut keskeisenä perustietoaineistona yleis- ja detaljikaavoituksessa ja muussa ympäristöä koskevassa päätöksenteossa. Julkaisun tiedot ovat osittain jo vanhentuneet; kohteita on hävinnyt tai rappeutunut korjauskelvottomiksi, joitakin on muutettu niin, että niiden kulttuurihistoriallinen arvo on menetetty. Luettelossa on ilmennyt myös puutteita: alueellinen kattavuus vaihtelee ja mm. elinkeinohistorian eri alojen edustus on puutteellinen. Rakennusperinteen eri osa-alueiden arvostuksissa on tapahtunut muutosta, ja myös nuoremman rakennuskulttuurin inventointi on osoittautunut tarpeelliseksi.

Rakennusperinteen ja kulttuuriympäristöjen inventoinnin ensisijaisena tavoitteena on toimia ympäristösuunnittelun ja kaavoituksen tietoaaineistona. Sen ohella luettelon tarkoitus on herättää alueen asukkaissa kiinnostusta kotiseutunsa ympäristöä ja perinteitä kohtaan. Samalla se voi palvella opetuksen ja kulttuurimatkailun tarpeita.

Kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden luettelon kehittämisessä em. tarkoituksia palvelevaksi tavoitteena on ollut:

- Eri aikakausien rakentamisen monipuolinen edustus, mm. 1800-lukua vanhemmat kohteet mahdollisimman kattavasti ja toisaalta 1940-50-luvun rakentaminen.
- Kulttuurihistorian, mm. elinkeinohistorian eri osa-alueiden monipuolinen edustus.
- Luettelon ajantasalle saattaminen: hävinneiden kohteiden poistaminen, tarkistukset kohdekuvauksiin (muutetut ja siirretyt rakennukset), valtakunnallisissa ja paikallisissa selvityksissä esiin tulleiden uusien kohteiden lisääminen.
- Luettelon informatiivisuuden parantaminen, rakennussuojelua edistävän tiedon välitys ja tallennus.

Inventoinnin työvaiheet

Inventointitietojen kokoamisessa on käytetty apuna kunnittaista yhdyshenkilöverkkoa. Kukin kunta on nimennyt työn alussa v. 1986 joko kunnan viranhaltijan tai muun kunnan rakennusperinnettä tuntevan henkilön, jota on pyydetty tarkistamaan vanhassa luettelossa olevien kohteiden tiedot ja ehdottamaan täydennyksiä luetteloon. Tämän kyselyn tulokset vaihtelivat suuresti: ehdotuksia saatiin eräistä kunnista runsaasti, joistakin taas ei lainkaan.

Työn alkuvaiheessa nimettyjen yhdyshenkilöiden lisäksi työssä on ollut mukana myös muita paikallisia asiantuntijoita, jotka ovat esim. kotiseutuyhdistyksen kautta

osallistuneet aktiivisesti tietojen hankintaan. Tämän osaraportin kunnissa yhdyshenkilöinä ovat olleet mm. seuraavat:

Kestilä: Heikki Alasalmi, Esteri Mannermaa; Liminka: Kalle Arvola; Lumijoki: Erkki Laurila; Pattijoki: Ritva Mattila, Veikko Sipola; Piippola: Antero Autio; Pulkila: Uolevi Junno; Pyhäjoki: Annikki Halunen, Eila Smolander; Pyhäntä: Vilho Partala, Timo Aitto-oja; Raahe: Hilka Aaltonen; Rantsila: Lauri Kröger, Vesa Lammi; Ruukki: Tuomo Keihäs, Ritva Kangastalo, Reino Lisko; Siikajoki: Aulikki Eerikäinen, Vesa Ojanperä; Temmes: Erkki Honka; Törmä: Riitta Jääskeläinen, Vappu Widercrantz. Pyhäjokialueen kunnissa tietoja on koonnut lisäksi aluearkkitehti Anna Louekari.

Työn ensimmäisen vaiheen suoritti konsulttina arkkitehtitoimisto Katri ja Jorma Huusko (tekn.lis. Jorma Huusko, arkkit.yot Marjo Vepsä ja Heini Korpelainen), jonka suorittamat maastotutkimukset painottuivat kesäaikaan 1987. Luettelon alustava luonnos, jossa oli 1 585 kohdetta, käsiteltiin seurantaryhmässä v. 1989, jolloin konsultin osuus työstä päättyi. Sen jälkeen työtä jatkoi seutukaavaliiton virastossa arkkitehti Anneli Salmela. Tällöin hankittiin runsaasti lisätietoja useista kunnista mm. täydentämällä yhdyshenkilöverkkoa. Luettelon luonnoksesta pyydettiin kuntien kulttuurilautakuntien ja kotiseutuyhdistysten lausunnot vuoden 1990 aikana. Samalla on tarkistettu vanhan luettelon kohteet alkuperäistä toimeksiantoa kattavammin. Huomattavasti lisäaineistoa on saatu maakuntamuseon rakennustutkijan Pasi Kovalaisen suorittamista inventoinneista ja arkistotutkimuksista.

Kunnanhallitukset antoivat lausuntonsa luettelosta syksyn 1992 aikana.

Työtä on valvonut seutukaavaliiton asettama seurantaryhmä, johon ovat kuuluneet Museovirastosta tutkija Erkki Härö, Oulun lääninhallituksesta ylitarkastaja Mauri Toivio (vuoteen 1989 saakka toimistopäällikkö Paavo Littow), Pohjois-Pohjanmaan museosta rakennustutkija Pasi Kovalainen (vuoteen 1989 saakka museonjohtaja Aimo Kehusmaa), seutukaavaliiton liittohallituksen edustajana hallituksen puheenjohtaja Erkki Suvanto (vuoteen 1989 saakka kunnallisneuvos Erkki Siikaluoma) sekä seutukaavaliiton virastosta seutusuunnittelupäällikkö Jaakko Ravaska (puheenjohtaja), seutukaava-arkkitehti Eija Salmi ja seutukaava-arkkitehti Olli Eskelinen (sihteeri), joka on toimittanut inventointiaineiston julkaisuksi. Seurantaryhmä on käsitellyt raporttiehdotuksen kevään 1992 aikana pidetyissä kokouksissa sekä kuntien lausuntojen jälkeen joulukuussa 1992. Seutukaavaliiton liittohallitus on hyväksynyt luettelon 7.1.1993. Aineiston laajuuden vuoksi se julkaistaan kolmena osaraporttina.

Yhteenveto inventoinnin tuloksista

Vuonna 1978 julkaistussa luettelossa oli kohteita kaikkiaan 1 237 eli keskimäärin 30 kohdetta kuntaa kohti. Uudessa luettelossa on numeroituja kohteita yhteensä 1 630, keskimäärin 39 kohdetta kuntaa kohti. Aluekohteisiin sisältyvät alakohteet mukaan lukien luettelossa on tietoja n. 1 900 rakennuksesta. Vanhasta luettelosta on jouduttu poistamaan joko häviämisen tai turmeltumisen vuoksi 110 kohdetta eli n. 9 %.

Pääpaino kohteiden valinnassa on ollut edelleen ns. perinnerakentamista edustavissa ennen vuotta 1940 rakennetuissa kohteissa, mutta myös nuoremasta, lähinnä sodanjälkeisen jälleenrakennuskauden rakentamisesta on poimittu tyypillisiä esimerkkejä, jolloin aikaraja on asettunut vuoden 1960 tienoille.

Luettelon seudullisen luonteen huomioon ottaen on laajempien aluekokonaisuuksien, rakennusryhmien ja kulttuurimaisemien osuutta lisätty ja koottu erillisiä kohteita niiden selostusten yhteyteen.

Lisäyksiä on tehty mm. eräiden valtakunnallisten inventointien tietojen perusteella. (Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt, Pappilatyöryhmän mietintö, Rautatieasemien suojelutyöryhmän mietintö, vanhojen pientaloalueiden tutkimus.)

Luettelointiperusteet

Luettelon kohdekuvausten yhteydessä on kirjaintunnuksilla esitetty kohteen luettelointiperuste ja toimenpidesuositus. Yksityiskohtaisempia suojelu- tai korjaussuosituksia tai kuntoarvioita ei ole katsottu aiheellisiksi seudullisen tason inventoinnissa, mutta ne ovat tarpeen kuntakohtaisissa inventoinneissa, esim. perusparrannusohjelmia varten.

Kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden laatu (luettelointiperuste) on osoitettu seuraavin kirjainsymbolein:

- Historialliset perusteet (H)
Asutus-, elinkeino-, sivistys-, hallinto- ja kirkkohistoriaan liittyvät kohteet sekä sotahistoriaan ja liikenteen kehitykseen liittyvät muistomerkit.
- Rakennushistorialliset perusteet (R)
Arkkitehtuurin, rakennustapojen ja -tekniikan kehityksen sekä taidehistorian ja kansatieteen kannalta merkittävät kohteet.
- Maisemalliset perusteet
 - Miljöökohde (M)
Selvästi rajautuva lähimaisema (esim. katutila, pihapiiri, tieosuus, pieni-alainen viljelys).
 - Maisemakokonaisuus (MK)
Luontevalta tarkkailupaikalta (tie, ranta, talo, maaston kohouma) näkyvä laaja maisema.

Toimenpidesuositukset, arvon määrittely

Toimenpidesuositukset, jotka samalla kuvaavat kohteiden arvoa, on esitetty kohdekuvausten lopussa:

- A Kohde on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussa tai on harvinaisuutensa tai muun syyn vuoksi erityisen arvokas. Siksi suositellaan sen säilyttämistä nykyisellään, eikä siihen tulisi tehdä kulttuurihistoriallista, rakennustaiteellista tai ympäristöllistä arvoa alentavia muutoksia.
- B Kohteessa on tehty sen kulttuurihistoriallista, rakennustaiteellista tai ympäristöllistä arvoa heikentäviä muutoksia, joita suositellaan korjattaviksi k.o. arvot palauttaen.

- C Kohteen käytön tai säilymisen kannalta tarpeelliset muutokset ovat mahdollisia. Aluekohteessa vanhan rakennuskannan ja kulttuurimaiseman säilymiseen kaavoituksessa ja täydennysrakentamisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota.
- D Muinaismuistolain tarkoittama kiinteä muinaisjäännös. Kohde on lain nojalla rauhoitettu.

Kohteet ja alueet, joilla katsotaan olevan valtakunnallista merkittävyyttä, on osoitettu lisämerkinnällä vk.

Suosituksat A, B ja C koskevat ensisijaisesti kohteen ulkoasua. Myös sisätiloissa tulisi kuitenkin pyrkiä säilyttävään ja rakennuksen rakennusajan ja tyylipiirteet huomioon ottavaan kunnostukseen.

Aluekokonaisuuksien yhteydessä on aina käytetty symbolia C, mutta kokonaisuuteen saattaa sisältyä yksittäisiä hyvinkin merkittäviä kohteita. Suositus edellyttää erityisen huolellista vanhan rakennuskannan ja kulttuurimaiseman huomioon ottamista kaavoituksessa ja täydennysrakentamisessa.

Luetteloon ei ole otettu puhtaasti esihistoriallisia kohteita, joista laaditaan eri selvitys Museoviraston inventointien pohjalta. Niitä on kuitenkin mainittu silloin kun ne liittyvät kulttuurihistorialliseen alueeseen tai miljöökohteeseen.

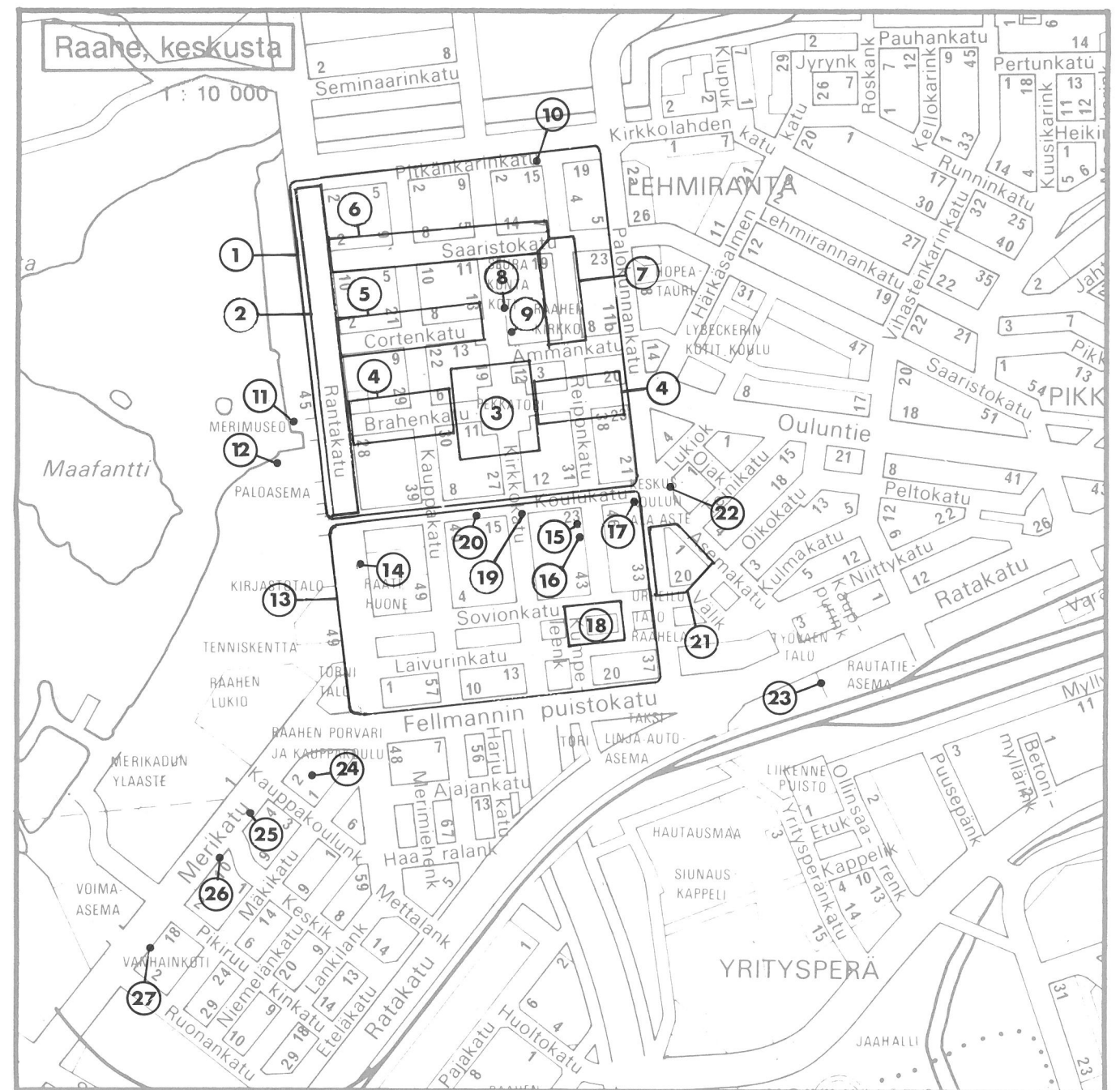
Luettelon merkitys ja käyttö

Maakunnan kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja alueiden luettelo on alueen rakennusperinnettä ja kulttuurimaisemia esittelevä julkaisu. Se ei ole suojeluluettelo eikä sillä ole suoranaisia oikeusvaikutuksia. Vain pieni osa luettelossa mainituista kohteista on suojeltu joko rakennussuojelulain nojalla tai rakennus- tai asemakaavan avulla. Rakennusten mahdollinen suojelu on tapauskohtaisesti harkittava erikseen. Suojelu tulisi toteuttaa ensisijaisesti kaavoituksen keinoin rakennuslain mukaisesti ja vain kaava-alueiden ulkopuolella rakennussuojelulain perusteella. Toisaalta luettelon antamien tietojen toivotaan vaikuttavan rakennusten ja alueiden säilymiseen asennemuutosten kautta niin, ettei hallinnollisia suojelumääräyksiä tarvita.

Luettelon pohjalta on tarkoitus laatia ympäristöministeriön suosituksen mukaiset lääni- ja kuntatason rakennusperinnön hoito-ohjelmat, joissa määritellään tarvittavat toimenpiteet ja niiden rahoitus. Luettelon avulla voidaan valtion korjausavustuksia jaettaessa kohdentaa tuki tarkoituksenmukaisesti.

Tähän luetteloon on koottu seudullisesti ja valtakunnallisesti arvokkaiksi arvioidut kohteet; paikallisesti merkittävää rakennuskulttuuria on huomattavasti enemmän. Tärkeätä olisikin laatia kuntakohtaiset tarkemmat inventoinnit, joissa rakennuskulttuurin painotusta voi vaihdella esim. yksittäisten rakennusten historian tai taajamakuullisen selvityksen suuntaan paikallisten olosuhteiden mukaan. Eräiden vahvistettavien yleiskaavojen yhteydessä on jo laadittu yksityiskohtainen inventointi.

Nyt kootun tietoaineiston (mm. museoviraston inventointilomakkeille kirjatut rakennuskohtaiset tiedot sekä valokuvat, joita säilytetään seutukaavaliitossa), jatkuva ylläpitäminen on tärkeää. Siitä on tarkoitus kehittää ajan tasalla pysyvä tietorekisteri, joka on helposti hyödynnettävissä eri tarkoituksiin, mm. seutukaavaliiton, lääninhallituksen, maakuntamuseon, museoviraston ja alueen kuntien käyttöön.

RAAHE

KESKUSTA

1. Vanhan Raahen ruutukaava-alue (vk)
2. Rantakatu ja Myhrbergin puisto
3. Pekkatori (vk)
4. Brahenkatu
5. Cortenkatu
6. Saaristokatu
7. Reiponkatu
8. Raahen kirkko (vk)
9. Kirkkokellarit, Kirkkopuisto
10. "Jaakopin lähde", Reiponkadun Katinhännässä
11. Raahen museo, Rantatori (vk)
12. Ruiskuhuone ja museon varasto
13. Ruutukaava-alueen eteläosa
14. Raatihuone (vk)
15. Entinen Lybeckerin kotiteollisuuskoulu, Reiponkatu 35
16. Toimisto- ja asuintalo, ent. terveysneuvola, Reiponkatu 37
17. Kaupunkilehti Raahelaisen talo, Palokunnank. 23
18. Härkätori, Sovionkatu-Laivurinkatu
19. Entinen Yhdyspankin toimitalo, Koulukatu 17, Kirkkokatu 20
20. Pelastusarmeijan talo, Koulukatu 13
21. Ns. jugend-kortteli n:o 57
22. Keskuskoulu, Lukiokatu 1
23. Raahen rautatieasema (vk)
24. Raahen Porvari- ja Kauppakoulu, Merikatu 2, Fellmanin puistokatu 1
25. Asuintalo, Merikatu 6
26. Kruununmakasiini, Merikatu 10
27. Merikadun päiväkotit, Merikatu 18

1. Vanhan Raahen ruutukaava-alue (MK, R, M, H)

Yhtenäinen klassistinen, säännöllisen ruutuasema-kaavan mukaan rakentunut puutaloalue, jota rajoittavat Rantakatu, Pitkänkarinkatu ja Palokunnankatu sekä etelässä Koulukadun katutila. Kaupunkirakenne jatkuu samanlaisena myös Koulukadun eteläpuolella, mutta korttelirakenne ja katutilat ovat osin uudistuneet liikerakentamisen myötä.

Suurin osa Vanhan Raahen nykyistä rakennuskantaa on rakennettu vuoden 1810 palon jälkeen, jolloin kaupungille laadittiin uusi asemakaava raahelaisten ja maaherran yhteistyönä maanmittari Gustav Odenwallin toimiessa lähinnä teknisenä neuvonantajana. Kaupungin rakennuskanta kuvastaa 1800-luvun kaupunkia myös yhteiskunnallisena rakennelmana: keskustan ja Rantakadun suuret porvaristalot vaihtuvat laidemmas eli pohjoiseen ja itään mentäessä pienempiin käsityöläisten ja merimiesten asumuksiin. (C/vk)

Katuverkko. (A)

2.1 Soveliuksen talo

2. Rantakatu ja Myhrbergin puisto (R, MK, H, M)

Rantakatu on Raahen edustavimpia rakennuksia sisältävä Raahen merijulkisivu, johon liittyy puistoaukio Brahenkadun ja Rantakadun kulmassa. Tällä paikalla oli Claessonin vuoden 1650 asemakaavassa kaupungin ensimmäinen tori ja sen takana ensimmäinen raatihuone. Kaupungin palon jälkeen, kun uusi isompi tori eli Pekkatori oli päätetty rakentaa, pienennettiin tätä ensimmäistä toria ja siitä tuli vähitellen puistikko. (Ks. kohde n:o 1). (C)

Myhrbergin puiston ympäristön rakennuksiin kuuluvat:

1. Rantakatu 26, Soveliuksen talo, Raahen vanhin palossa säilynyt rakennus. Kaksikerroksinen talo, jossa on karoliininen pohjakaava, on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan. Palovaikutuskirjan tietojen mukaan rakennus on valmistunut 1780-luvun alussa. Päärakennuksen vieressä Rantakadulla on asuinrakennus, joka on yhdistetty v. 1780 rakennetusta makasiinista ja v. 1811 valmistuneesta ns. alaköökistä v. 1914. Rakennuksessa oletetaan olevan osia 1600-luvulta. Rakennus on vuorattu 1900-luvun alun jugend-tyyliin. Talot ovat Soveliuksen apurahasto - Sovelius understödfonden - säätiön omistuksessa ja nykyisin Raahen museon käytössä. Rakennukset on suojeltu valtioneuvoston päätöksellä 22.10.1987. (A/vk)

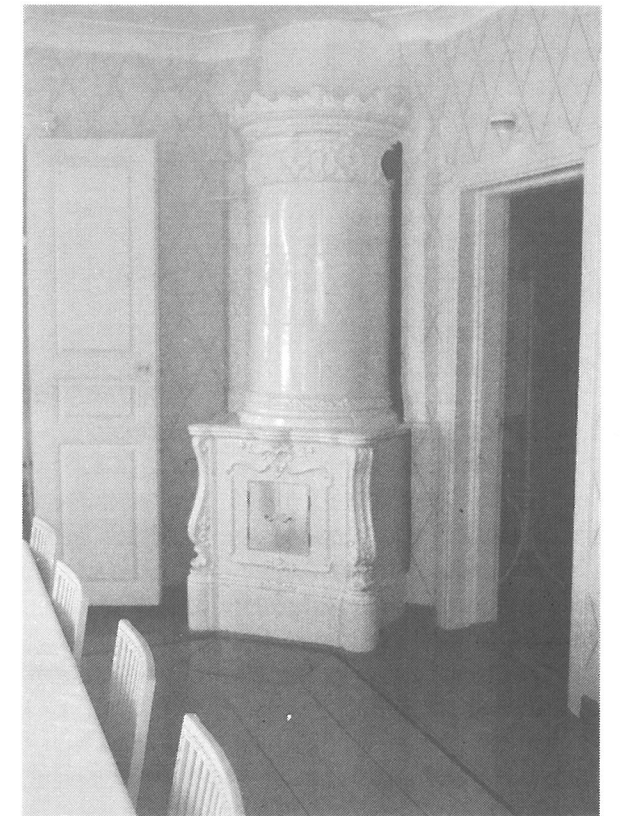
2. Brahenkatu 2, Henrik Sovion talo, joka nykyisin on Raahen kaupungin omistuksessa. Päärakennus on vuodelta 1812. Lisäksi samalla tontilla Myhrbergin puiston varrella sijaitsee kaksikerroksinen makasiinirakennus, jonka alakerta on joko vanhan raatihuoneen tai torilla sijainneen vartiotuvan kivistä osaa Raahen paloa edeltävältä ajalta. Tontin rakennukset muodostavat umpipihan 1800-luvun tapaan. (A)
3. Rantakatu 28, Freytagin talo, jonka Brahenkadun puoleinen siipi on 1800-luvulta ja Rantakadun puoleinen siipi tiettävästi 1900-luvun alusta. (A)

Muita Rantakadun huomattavia rakennuksia ovat:

4. Rantakatu 30, Reinilän talo, puhdaslinjainen klassistinen puurakennus on rakennettu vuonna 1810. (A)
5. Leufstadiuksen talo, Rantakatu 22, Cortenkatu 1 on suojeltu valtioneuvoston päätöksellä 23.2.1984. Talon päärakennus on vanhimmilta osin vuodelta 1804. Cortenkadun puoleinen päärakennukseen liittyvä siipirakennus on vuodelta 1844 ja lisäksi Cortenkadun varrella on erillinen asuinrakennus vuodelta 1830, jonka länsipääty (tupa) lienee 1600-luvulta. Rakennuksessa toimi 1800-luvun puolivälistä lähtien tupakkatehdas. - Tontilla on myös hirsinen aittarakennus vuodelta 1798, pihaa ympäröivät ulkorakennukset ovat 1800-luvun alkupuolelta. Rakennukset ovat tyhjillään. (A/vk)

3. Pekkatori (M, R, H, MK)

Raahen palon (v. 1810) jälkeen tehdyssä Gustav Odenwallin asemakaavassa, joka pohjautuu Claes Claessonin laatimaan vuoden 1650 renessanssihenkiseen ruutuasemakaavaan, uusi Isotori oli

2.2 Henrik Sovion talo

2.2 Brahenkatu, Henrik Sovion talo

3. Pekkatori

tärkein kaupunkirakenteellinen uudistus. Tori rakennettiin nopeasti palon jälkeen uudelleen yhtä tonttia lukuunottamatta. Näin toria reunustaa sangen yhtenäinen ja rakennushistoriallisesti merkittävä rakennuskanta. Kaikki rakennukset ovat nykyään Raahen kaupungin omistuksessa. Torin kulmiin on istutettu pienet puistot. Torin keskelle on sijoitettu Pietari Brahen patsas, joka on Walter Runebergin vuonna 1888 tekemä ensimmäinen valos Turkuun tilatusta Brahen patsaasta. Koska patsas havaittiin Turkuun ajatellulle paikalle liian pieneksi, valmistettiin sinne sama patsas suurempana ja raahelaiset ostivat kansalaiskeräyksessä saaduista varoista alkuperäisveistoksen. (A/vk)

Pekkatorin ympäristön rakennuskanta kuuluu Raahen rakennustaiteellisesti arvokkaimpiin kokonaisuuksiin. Pekkatori on Vanhan Raahen ydin, sen ympäristöllisesti ja rakennus- sekä kaavahistoriallisesti arvokkain aukio.

Pekkatorin rakennuksista mainittakoon:

- .1 Brahenkatu 13, "kivi-Sovio", vuodelta 1849, kaksikerroksinen hirsirakennus, jota rapatun ulkoasun vuoksi on alettu kutsua kivi-Sovioksi. Rakennuksessa toimii nykyisin Raahen työväenopisto. (A)
- .2 Kirkkokatu 14, hirsinen, entinen raatimies ja kauppias Johan Friemanin talo vuodelta 1812 torin ja Kirkkokadun kulmassa. Talossa on

sittemmin toiminut mm. kansakoulu ja kaupunginkirjasto. Nykyisin talo on virastotalona. Talo on aiemmin ollut rapattu, mutta virheelisen maalauksen takia rappaus vahingoittui 1960- ja 1970-luvulla ja vuonna 1986 rakennus verhottiin klassististyyllisellä vaakalautavuorauksella. (C)

- .3 Kirkkokatu 21, Hedmanssonin talo sijaitsee samalla tontilla Reinin kauppakartanon kanssa Kirkkokadun varrella. Talo on rakennettu v. 1811 ja se on säilynyt 1800-luvun alkupuolen asussa. (A)
- .4 Brahenkatu 11, Kirkkokatu 21, entinen Reinin kauppakartano on rakennettu viimeisenä Pekkatorin rakennuksista, v. 1870, Odenwallin v. 1810 kaavassa raatihuoneelle varatulle tontille. Kiinteistössä on toiminut mm. Raahen Seudun Osuuskaupan päämyymälä. Nykyisin päärakennus on vuokrattu Raahen ammatilliselle oppilaitokselle. Rakennuksessa on suoritettu 1980-luvulla ulkoasun entistämistöitä palauttamalla ikkunoita alkuperäiseen kokoon ja asuun. (A)
- .5 Brahenkatu 10, Kirkkokatu 19, Langin kauppakartano, jonka varsinainen päärakennus on vuodelta 1812. Päärakennukseen on tehty julkisivumuutoksia lääninarkkitehti Johan Oldenburgin suunnitelmien mukaisesti 1850-luvulla. Rakennuksessa toimii nykyisin kaupungin virastoja. (A)

- .6 Langin alakartano Kirkkokatu 19:ssä on rakennettu vuonna 1815. Taloon on sittemmin sisustettu liikehuoneisto. (B)
- .7 Fontellin talo, Kirkkokatu 12, on edelleen asuintalona. Rakennus on vuodelta 1813. Siihen on tehty 1900-luvun puolivälin tienoilla julkisivukorjauksia, mm. vaakalautavuoraus on uusittu alkuperäistä kapeammalla laudoituksella ja ikkunajako on muutettu kuusiruutuisesta T-ikkunaksi. (B)
- .8 Montinin talo, Brahenkatu 12, Kirkkokatu 12, vuodelta 1811, rapattu hirsirakennus, joka poikkeaa Pekkatorin muista ympäristörakennuksista mansardikattonsa takia. Ulkoasunsa yksityiskohtien ja kattonsa ansiosta rakennus muistuttaa kustavilaistyylistä kivirakennusta. Brahenkadun puoleinen varastosiiپی, josta sittemmin on tehty asuin- ja liikehuoneisto, on pystylaudoitettu. (B)

4. Brahenkatu (R, M, MK, H)

Brahenkatu on Vanhan Raahen arvokkain katutila, joka on säilynyt suhteellisen ehyenä. Kadun varsilla tosin on eri ikäistä, osin toisiinsa sopimattomaa rakennuskantaa. (C)

Pekkatorin, Myhrbergin puiston ja niitä ympäröivien talojen lisäksi ovat huomattavia mm. seuraavat rakennukset:

- .1 Brahenkatu 15, nykyinen Vapaakirkko, 1800-luvun alkupuolelta peräisin oleva pystylaudoitettu klassistinen hirsirakennus. (A)

- .2 Brahenkatu 17, ns. Patalan talo, joka on työväenopiston käytössä. Rakennus on 1800-luvun alkupuoliskolta ja ulkoasultaan empiretyylinen. Rakennuksessa on toiminut mm. Raahen seminaarin oppilaskunnan ruokala. (A)
- .3 Brahenkatu 19, Ossian Swanljungin talo, rakennettu 1800-luvun alkupuoliskolla. (A)
- .4 Brahenkatu 21, G. Swanljungin perikunnan talo. Korkealla kivijalalla oleva klassistinen 1800-luvun alkupuolen suuri porvaristalo. Taloon liittyy hyvin säilynyt pihapiiri talousrakennuksineen. (A)
- .5 Brahenkatu 9, samalla tontilla Reinin kauppakartanon kanssa sijaitseva 1800-luvun loppupuolella rakennettu ja 1900-luvun alussa laajennettu, ulkoasultaan uusrenessanssi-tyylinen entinen asuinrakennus, joka nykyisin on Raahen musiikkikoulun käytössä. Pihalla on v. 1811 rakennettu tiilikatteinen makasiini, jonka alla on todennäköisesti 1700-luvulta oleva holvikellari. (A)
- .6 Brahenkatu 7, nykyisin liikerakennuksena. Kauppakadun ja Brahenkadun kulmauksessa sijaitsevan rakennuksen sisätilat on täydellisesti muutettu. (B) Brahenkadun puoleinen entinen asuinrakennus on lähes alkuperäisessä 1800-luvun ulkoasussa. Kauppakadun puoleinen liikesiiپی on ns. nikkarityylinen ainoa edustaja puu-Raahessa. Rakennus on entinen Robert Rossanderin kauppakartano. (A)

4. Brahenkatu

- .7 Brahenkatu 8, alkuaan Hallbergin, sittemmin Stårmin ja myöhemmin Reinilän talo, nykyisin kaupungin virastotiloina. Rakennus on vanhimmilta osiltaan tiettävästi vuodelta 1812 ja sitä on laajennettu 1800-luvun alkupuoliskolla. Rakennus on tyypillinen 1800-luvun alun klassistinen puutalo. (A)
- .8 Brahenkatu 5, apteekkari Mäkisen liike- ja asuintalo. Brahenkadun puoleinen siipi on 1800-luvulta ja Kauppakadun puoleinen jugend-tyylinen liikesiipi 1900-luvun alkupuolelta. (A)
- .9 Brahenkatu 6, entisen Raahen Osuuskaupan myymälän liike- ja asuintalot, jotka ovat nyt huonekaluliikkeenä. Rakennukset ovat 1800-luvun alkupuoliskolta, mutta niihin on tehty aukkomuutoksia ja vuoraustapaa on muutettu. (B)
- .10 Brahenkatu 3, Mattilan ja Sinetän asuin- ja liiketalo, joka on pääosin 1800-luvun alkupuoliskolta ja liikehuoneisto 1800-luvun loppupuoliskolta. (A)
- .11 Brahenkatu 1, Japissonin talo, joka sijaitsee kulmatontin sisäosassa pääty Brahenkadulle päin, on 1800-luvun alkupuoliskolta mutta tämän vuosisadan alussa muutettu ulkoasultaan rikasta jugend-tyyliä noudattaen. Myös sisätiloissa on nähtävissä jugend-piirteitä. (A)

5. Cortenkatu (M, R, H, MK)

Cortenkadun katutila on 1970-luvun alussa rakennetun Kauppa- ja Cortenkadun kulmaukseen sijoittuvan uudisrakennuksen takia osittain rikkoutunut, mutta pääosiltaan katu on edelleen Vanhalle Raahelle ominaisessa 1800-luvun asussa. Cortenkatu päättyy kirkon aukioon, johon liittyy myös ns. Himangan talon etupuutarha puistikkoina. (C)

4.11 Brahenkatu 1, Japissonin talo

5. Cortenkatu

Cortenkadun rakennuksista mainittakoon:

- .1 Cortenkatu 9, Kauppakatu 23, entinen Oinosen asuin- ja liiketalo, joka nykyisin on asuintalona. Rakennus on vanhimpia säilyneitä puutaloja Raahen vanhassa kaupungissa, ajalta ennen Raahen paloa. Rakennus on vuorattu kauniisti pystyrimavuorauksella, joka päättyy puolipyöreään muotoon sahattuun koristelistaan, friisiosa on vaakalaudoitettu. Ikkunat on myöhemmin muutettu T-ikkunoiksi. (B)
- .2 Entinen Himangan talo, Cortenkatu 13, Kirkkokatu 15, on 1800-luvun alkupuoliskolta. Se on ainakin kahdessa osassa rakennettu pohjakaavaltaan L-muotoinen empirerakennus. Cortenkadun puoleinen pieni porttirakennus on purettu 1980-luvulla. Tontti on edelleen lähes ympärirakennettu. Pihassa on myös erillinen kellarirakennus 1800-luvulta. Tonttiin liittyy aidattu etupuutarha kirkon aukion puolella. (A)
- .3 Entinen vanhan apteekin talo Cortenkatu 14, Kirkkokatu 13. Talon Cortenkadun puoleinen siipi on 1700-luvun loppupuolelta ja Kirkkokadun puoleinen siipi on rakennettu 1800-luvun alkupuoliskolla tiettävästi kahdessa osassa. Rakennuksessa on toiminut mm. Raahen ensimmäinen apteekki. Nykyisin talossa on asuinhuoneistoja. (A)

6. Saaristokatu (M, R, H, MK)

Saaristokatu on Vanhan Raahen merimieskatu, pääosin 1800-luvun pienten puutalojen reunustama miljö. Kadun varrelle on rakennettu muutamia uudisrakennuksia, joista suurin osa sopeutuu kuitenkin hyvin vanhaan katumiljööseen. (Ks. kohde n:o 1). (B)

7. Reiponkatu (M, R, H, MK)

Pääosin pienten puutalojen reunustama katuosuus Ämmänsäädän ja Saaristokadun välillä on osa Vanhan Raahen käsityöläis- ja merimieskortteleita. Useat rakennuksista ovat 1800-luvun alkupuolelta ja niitä on hoidettu huolella. (Ks. kohde n:o 1). (B)

8. Raahen kirkko (R, MK)

Josef Stenbäckin suunnitelmien mukaan vuonna 1912 valmistunut ja pääosin Raahen rantojen ja saarten graniitista rakennettu tornillinen pitkäkirkko, jossa on käytetty runsaasti vuosisadan alkupuolen tyyllisiä aineksia. Ympärillä on vanha kirkkotarha hautamuistomerkkeineen ja holvikellareineen. (Ks. kohde n:o 9). (A/vk)

6. Saaristokatu

8. Raahen kirkko

9. Kirkkokellarit, Kirkkopuisto (H, MK)

Kirkonmäen itärinteeseen kaivettujen holvattujen kellareiden ryhmä, joka on alunperin ajalta ennen vuoden 1810 paloa. Kirkkokellarit ovat alkuaan raahelaisten kauppiaiden varastokellareita. (A)

10. "Jaakopin lähde", Reiponkatu, Katinhätä (R, MK)

Reiponkadun päässä Vanhan Raahen pohjoislaidalla sijaitseva vanha kaivo, jota suojaa koristeellinen puurakennelma. (A)

11. Raahen Museo, Rantatori (H, R, MK)

Vanhan Raahen kaupunkikokonaisuuteen liittyvä entinen pakkahuonerakennus vuodelta 1845 on tehty tulipalossa tuhoutuneen pakkahuoneen tilalle. Rakennuksessa toimii Suomen ensimmäinen paikallismuseo vuodelta 1862. (A/vk)

12. Ruiskuhuone ja museon varasto (R, MK)

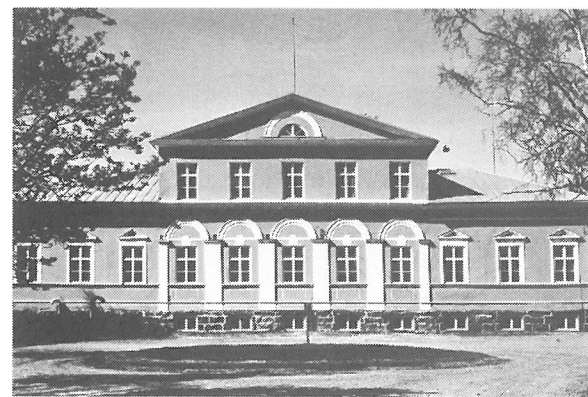
Pienet jugend-tyylin piirteitä kantavat puurakennukset museorakennuksen tuntumassa vanhan rantatorin luoteiskulmauksessa. (A)

13. Ruutukaava-alueen eteläosa (MK, R)

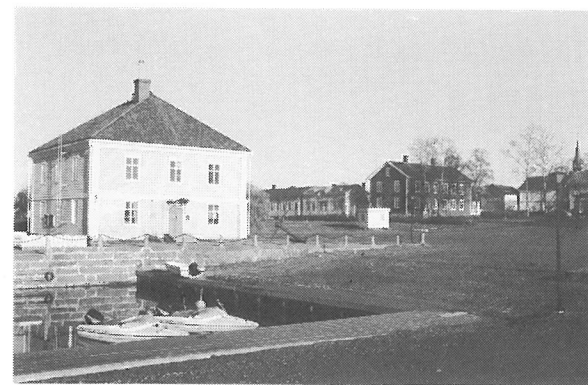
Ruutukaava-alueen eteläosa on katuverkon osalta säilynyt 1800-luvun asussa. Useat kortteleista ovat kuitenkin uudisrakentuneet ja katujen varsille muodostetut pysäköintialueet ovat muuttaneet alkuperäistä katumiljöötä. Alueella sijaitsee joitakin historiallisesti arvokkaita rakennuksia. (Ks. kohteet n:o 14-20). (C)

14. Raatihuone, Rantakatu 40 (R, H)

Rapattu hirsinen, alunalkaen yksityistaloksi rakennettu talo vuodelta 1839. Rakennuksen sisätiloissa on tehty muutoksia virastokäyttöön ottamisen vuoksi, mm. sisäänkäynnit on muutettu, rakennukseen on rakennettu lämmin kellarikerros ja toiseen kerrokseen toimistohuoneita. Rakennuksen ulkoasu on lähes alkuperäisten suunnitelmien mukainen. (C/vk)

14. Raatihuone

11. Museo

15. Entinen Lybeckerin kotiteollisuuskoulu, Reiponkatu 35 (H, R, MK)

Viime vuosisadalla tehty puutalo, jonka on rakennuttanut köydenpunoja J.P. Westberg. Talo on saatu lahjoituksena Sofia Franzenilta ja Helena Bergbomilta Raahen ensimmäiseksi tyttöjen "skouluksi" vuonna 1843. Tyttöjen koulu muuttui vähitellen kotiteollisuuskouluksi, joka toimi rakennuksessa 1980-luvun alkuun saakka. Sen jälkeen rakennus on ollut mm. käsityöläistalona. (B)

16. Toimisto- ja asuintalo, ent. terveysneuvola, Reiponkatu 37 (H, R, MK)

Suuri toisen kerroksen poikittaispäädyllä varustettu empire-tyylinen puutalo, joka on ollut Johan Fellmanin omistuksessa. (C)

Rakennuksessa on toiminut mm. yksityinen tyttökoulu Svenska Fruntimmerskolan i Brahestad (jossa oli poikiakin) vuosisadan vaihteen tienoilla. Rakennus on lahjoitettu Raahen kaupungille terveydenhoidollisiin tarkoituksiin.

17. Kaupunkilehti Raahelaisen talo, Palokunnankatu 23 (R, M, MK)

Rakennuksessa on pitkään toiminut yksityinen Rouvasväen yhdistys ry:n lastenkoti. Rakennuksen lahjoitti yhdistykselle maalarimestari P. Holmqvist. Lastenkodin lopetettua toimintansa 1970-luvulla rakennus siirtyi kaupunkilehti Raahelaisen omistukseen toimituksen ja kirjapainon tiloiksi. (C)

19. Entinen Yhdyspankin talo

18. Härkätori, Sovionkatu-Laivurinkatu (M, H, MK)

Puistoksi muutettu entinen eläinmarkkinoiden pitopaikka. Puisto on istutettu 1930-luvulla ja on nykyisin ruutukaava-alueen eteläosan ainoa varsinainen puisto. (Ks. kohde n:o 13). (A)

19. Entinen Yhdyspankin toimitalo, Koulukatu 17, Kirkkokatu 20 (R, M, MK)

1900-luvun alussa rakennetun talon on suunnitellut Walter Thomé pankkitaloksi Pohjoismaiden Yhdyspankille. Rakennuksessa on sekä klassistisia että eräitä jugend-piirteitä. Nykyisin rakennus on liike- ja toimistotiloina. (C)

20. Pelastusarmeijan talo, Koulukatu 13 (R, MK)

Vuonna 1913 rakennettu hirsinen jugend-rakennus. Rakennus on suunniteltu pelastusarmeijan taloksi ja se toimi kokoontumistiloina 1980-luvun alkuun saakka, jolloin pelastusarmeija alkoi pitää rakennuksessa kirpputori-myyntiä. (B)

21. Ns. jugend-kortteli n:o 57 (M, H, R)

Kortteli 57 XV kaupunginosassa ruutukaava-alueen itäpuolella on Raahen ainoa säilynyt jugend-tyylinen kokonaisuus. Rakennukset ovat yksityisomistuksessa.

20. Pelastusarmeijan talo

Erityisen arvokas on tontilla 1 sijaitseva, nykyisin asuinkäytössä oleva rakennus, joka on rakennettu ruotsalaista valmistavaa koulua varten. Koulu on toiminut talossa vuodesta 1915 vuoteen 1931. (A)

Useissa muissakin korttelin taloissa on nähtävissä jugend-piirteitä. Yksi rakennuksista on liikekäytössä, muut asuinkäytössä. (C)

Korttelin naapurina on samaan tyyliin rakennettu urheilutalo Raahelan suuri puurakennus.

21. Jugend-kortteli n:o 57

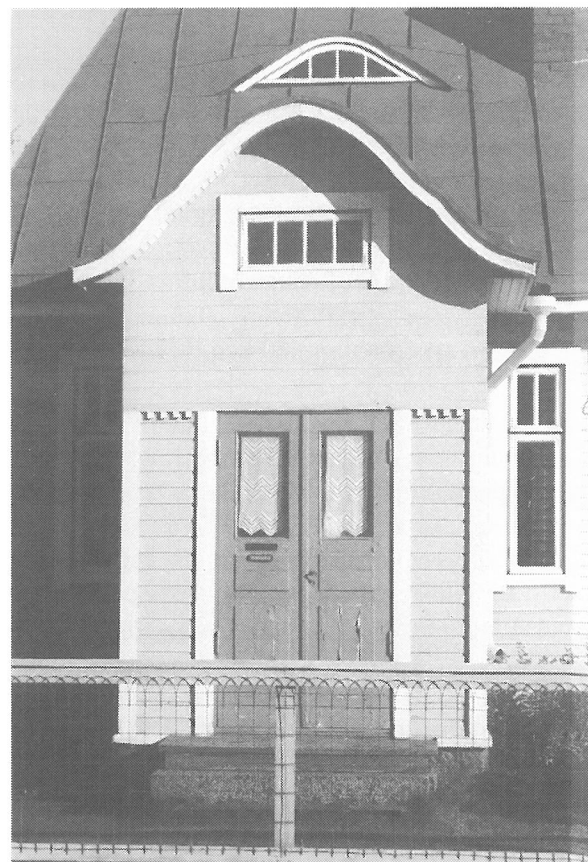
22. Keskuskoulu, Lukiokatu 1 (R)

Koulukadun päätteellä sijaitseva lähinnä klassismin piirteitä kantava kivrakenteinen kolmikerroksinen koulurakennus, joka valmistui vuonna 1912 arkkitehti Jac. Ahrenbergin suunnitelmien mukaan. Rakennus tehtiin Raahen keskikoulua ja jatkoloukkia varten, myöhemmin siinä toimi yhteislyseo. Nykyisin siinä on ala-asteen koulu ja musiikkikoulun toimintoja.

Asemakadun puoleinen puurakennus (Jac Ahrenberg) on alkujaan suunniteltu asunnoiksi. Korjauksen (v. 1988) jälkeen musiikkikoulun tiloina. (C)

23. Raahen rautatieasema (R)

Raahen rautatieaseman päärakennus rakennettiin yksityisen Raahen Rautatieosakeyhtiön sivuradan asemarakennukseksi vuosina 1899-1900. Rakennus edustaa monimuotoista, Suomen rautatieasemille ainutlaatuista jugendia ja kansallisromantiikkaa. Rakennus on ulkoasultaan säilynyt alkuperäisenä, sen sijaan sisätiloissa on tehty muutok-

21. Jugend-kortteli n:o 57, entinen ruotsalainen koulu

23. Raahen rautatieasema

sia. Aseman puisto ja istutukset on hoidettu hyvin. (B/vk)

Asema-alueeseen liittyy myös nikkarityylinen entinen tullikamari, joka on kunnostettu nuorisotaloksi.

24. Raahen Porvari- ja Kauppakoulu, Merikatu 2, Fellmanin puistokatu 1 (R, H)

Fellmann-veljesten lahjoitukselle perustuva koulu, jonka vanhemmat rakennukset on suunnitellut arkkitehti Sebastian Gripenberg vuonna 1890. Näiden rakennusten ja puiston muodostama miljöö on muuttunut koulun lisärakentamisen myötä 1970-luvulla. (C)

25. Asuintalo, Merikatu 6 (R)

Oletettavasti 1930-luvulla rakennettu pieni klassistinen, puinen yhden perheen talo. Rakennuksessa on erityisesti pääsisäänkäynnin katoksessa klassistisia tyylipiirteitä. (C)

26. Kruununmakasiini, Merikatu 10 (R, H)

Tiilinen kaksikerroksinen vuonna 1852 rakennettu entinen viljamakasiini, joka nykyisin on puolustusvoimien käytössä varastona. (A)

27. Merikadun päiväkotito, Merikatu 18 (R)

Vuosisadan vaihteen tienoilla rakennettu hirsirunkoinen entinen kunnalliskodin päärakennus, jossa on 1970-luvun puolivälistä lähtien toiminut lasten päiväkotito. (A)

28. Kone Oy:n rakennukset ja puisto sekä Miilukangas Oy:n rakennukset (R, M, H)

Raahen keskustan eteläpuolella n. 0,5 km:n päässä keskustasta sijaitseva tehdasalue, jonka puistossa olevista rakennuksista mainittakoon:

- Konttorirakennus, entinen Suvion huvila Bellevue 1800-luvulta. Rakennusta on myöhemmin muutettu ja siihen on tehty lisärakennus.
- Henkilökunnan asuinrakennus, entinen huvila.

24. Raahen Porvari- ja Kauppakoulu

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO
KAUPPURIENKATU 8 90100 OULU
puh. 981-372 944 fax 981-370 662

JULKAISU A:116
ISBN 951-9328-54-8
ISSN 0357-7945